

Akademie výtvarných umění v Praze

2025

DIZERTAČNÁ PRÁCA

Mgr. art. Jan Vincent Durina

Innerviews: Autoteória, imaginácia a príbuzenstvá ako stratégie queer prežitia

Školiteľka dizertačnej práce: Mgr. et MgA. Darina Alster, Ph.D.

Konzultantka dizertačnej práce: MA. Hana Janečková, Pgcert.

Obsah teoretickej časti dizertačnej práce:

1 Úvod

1.1	Anotácia	1
1.2	Predstavenie autora / Osobné stanovisko	2
1.3	Výskumné otázky	4
1.4	Prológ	5
1.5	Zhrnutie štúdia	6
1.6	Objavovanie metodiky	7
1.7	Inšpiračné zdroje	8
1.8	Práca s textom a komunikácia s čitateľstvom	18

2 Metodika výskumu

2.1	Autoteória	20
2.2	Šlabikár feministickej výskumnej praxe	23
2.3	Osobný rozhovor ako vzťah	24

3 Praktické výstupy dizertácie

3.1	Krátky popis praktických výstupov	27
3.2	Predstavenie autorskej eseje <i>Innerviews</i>	29
3.3	Synopsa eseje <i>Innerviews</i>	30
3.4	Kniha <i>Jan Durina: Weak Season</i>	32
3.5	Autorská výstava <i>Weak Season</i> v MUD Benešov	34
3.6	Performance <i>In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings</i> v Kunsthalle Bratislava	42

4 Zhrnutie (Záver)

5 Zoznam literatúry

6 Obrazová príloha

7 Zoznam umeleckých a vedeckých aktivít počas štúdia

8 Zoznam príloh

Prehlásenie

Prehlasujem, že som dizertačnú prácu vypracoval samostatne a výhradne s využitím uvedených zdrojov a odbornej literatúry. Všetky zdroje, z ktorých som v práci čerpal v nej riadne citujem a sú tiež uvedené v zozname literatúry. Súhlasím s tým, aby bola práca uložená v elektronickom archíve akadémie a bola sprístupnená na študijné účely v knižnici AVU. Táto práca nebola predložená k obhajobe na žiadnej inej vysokej škole, ani použitá k získaniu iného akademického titulu. Čestne vyhlasujem, že podoba odovzdanej práce v tlačenej podobe je totožná s elektronickou verziou práce, vloženou do databázy záverečných prác univerzity. Prehlasujem, že som pri písaní práce nepracoval s AI a chatbotmi, s výnimkou používania AI pri kontrole prekladov zo slovenského jazyka do angličtiny.

Declaration

I hereby declare that I have written this dissertation independently and solely using the sources and literature listed. All the sources I have drawn upon are properly cited in the work and are also included in the bibliography. I agree that the thesis may be stored in the academy's electronic archive and made available for study purposes in the academic library. This thesis has not been submitted for defense at any other university, nor has it been used to obtain any other academic degree. I solemnly declare that the printed version of the submitted thesis is identical to the electronic version uploaded to the university's thesis database. I declare that I did not use AI or chatbots when writing this thesis, with the exception of using AI to proofread translations from Slovak into English.

Podakovanie

Touto cestou by som rád vyjadril úprimné poďakovanie všetkým, ktorí/ktoré mi boli oporou počas šiestich rokov môjho doktorandského štúdia. Predovšetkým ďakujem školiteľke dizertačnej práce Mgr. et MgA. Darine Alster, Ph.D. a konzultantke MA Hane Janečkovej, PgCert., Ph.D. za ich inšpiratívne podnety, starostlivosť a odborné vedenie. Ďakujem tiež mojej mame Ingrid za jej veľkú podporu a profesionálnu spoluprácu na korektúrach textov.

V Prahe dňa 27. 08. 2025

Mgr. art. Jan Vincent Durina

Kľúčové slová

autoteória, imaginácia, queer príbuzenstvá, queer prežitie, memoár, rozhovor, duševné zdravie, feminizmus, emócie, maskulinita, komunita, intimita, trauma, uzdravovanie, liečenie, identita, vzájomnosť, hudba, clubbing, aktivizmus, ručná výšivka, queer teória

Keywords

autotheory, imagination, queer kinships, queer survival, memoir, interview, mental health, feminism, emotions, masculinity, community, intimacy, trauma, healing, identity, interconnection, music, clubbing, activism, hand embroidery, queer theory

1.1

Anotácia

Umelecko-výskumná práca upriamuje pozornosť na dôležitosť fantázie a imaginácie v životoch a umeleckých praxiach queer ľudí a navrhuje autoteóriu, imagináciu a vytváranie príbuzenstiev (*kinships*) ako zásadné stratégie queer prežitia v heteronormatívnom svete. Cieľom práce je predstaviť myšlienky queer a feministických autorov/autoriek, kritikov/kritičiek a umelcov/umelkýň, ktoré v českom a slovenskom akademickom prostredí nepovažujem za dostatočne diskutované. Na základe spoločensko-kultúrno-politických udalostí, ktoré formujú identitu mnohých queer ľudí práca poukazuje na dôležitosť starostlivosti o duševné zdravie, diskusie o emóciách, afekte a láske, a v neposlednom rade queer spoločenstvách, sociabilite, komunitách a spoluprákach.

Abstract

This artistic research draws attention to the importance of fantasy and imagination in queer people's lives and artistic practices, and proposes autotheory, imagination, and kinships as essential strategies for queer survival in a heteronormative world. The aim of the work is to present the ideas of queer and feminist authors, critics and artists that are not sufficiently discussed in the Czech and Slovak academic environment. Drawing on socio-cultural-political events that shape the identity of many queer people, the work highlights the importance of mental health care, discourse on emotions, affect and love, and last but not least queer communities, sociability, communities and collaborations.

1. 2

Predstavenie autora / Osobné stanovisko

Počas môjho štúdia¹ na umeleckých akadémiách na Slovensku som tvoril diela, ktoré dnes — s odstupom času — považujem za “do očí bijúce” queer. O svojej identite ani duševnom zdraví som sa však mimo úzky okruh priateľov a priateľiek dlho nedokázal rozprávať. Táto práca pre mňa predstavuje istú formu sebareflexie a úprimnosti k sebe samému. Píšem ju z pozície tridsaťšesťročného umelca, queer človeka, muža a feministu s mnohými životnými skúsenosťami, ktoré chcem a potrebujem zdieľať.

Po šiestich rokoch života v Berlíne som sa v roku 2020 presťahoval do Prahy kvôli môjmu pôsobeniu na AVU — doktorandskému štúdiu, ktorého výstup budete v nasledujúcich chvíľach čítať. Obdobie pandémie COVID-19 bolo veľmi náročné, no pre mnohých/mnohé z nás zároveň predstavovalo príležitosť pre introspektívu a sebareflexiu. Počas písania tejto práce som aktívne navštevoval terapeutické stretnutia, ktoré mi pomáhali (a dodnes pomáhajú) ujasňovať si vlastnú hodnotu, porozumieť tomu, ako chcem ďalej žiť a tvoriť, a aký odkaz chcem, aby po mne zostal. Túto informáciu zdieľam, pretože ju považujem v kontexte tejto práce za dôležitú — mnohé informácie a myšlienky, ktoré v práci zdieľam som s psychoterapeutom konzultoval.

Mojím cieľom do budúcnosti je etablovať sa v akademickom prostredí ako pedagóg a vedec. Pedagogická skúsenosť z posledných piatich rokov ma uistila v tom, že práve túto prácu v súčasnosti považujem za najdôležitejšiu a najzmysluplnejšiu. Počas doktorandského štúdia som sa okrem pedagogickej a výskumnej práce ďalej venoval svojej umeleckej kariére. Tesne pred vydaním knihy *Weak Season* (venujem sa jej v časti textu o praktických výstupoch) som zažil skúsenosť s vyhorením, ktorá bola pre mňa pri finálnom koncipovaní tejto práce esenciálna. V súčasnej dobe sa z tohto (vyše rok trvajúceho a veľmi

¹ Magisterské štúdium na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave som absolvoval v roku 2014.

traumatického) zážitku úspešne zotavujem, a spätne naň nahliadam ako na jednu z mojich najväčších životných lekcií.

V dizertačnej práci vychádzam z osobnej skúsenosti od útleho detstva do roku 2020 a špecifity situovanej pozície v kontexte Slovenskej republiky, mojej rodnej krajiny, ktorej politická situácia sa každým dňom zhoršuje. Túto prácu píšem ako umelec a bádateľ, ale tiež ako queer človek, ktorý zo Slovenska pred desiatimi rokmi odišiel žiť do modernejšej spoločnosti. Je pre mňa dôležité živiť nádej a poukazovať na to, že i v krehkých životných kondíciách je možné nájsť šťastie, pokoj a lásku.

Verím, že analýzu vlastnej umeleckej tvorby a životného príbehu je možné vnímať ako jednu z ciest alebo stratégií pre (nielen) queer prežitie v kríze hodnôt, ktorú v súčasnej dobe bez pochyb prežívame.

1.3

Výskumné otázky

- Akú rolu zohráva imaginácia pre (nielen) queer ľudí v procese duševného uzdravovania?
- Ako vyzerajú queer príbuzenstvá a aký význam majú pre queer prežitie?
- Akú rolu má umenie pre queer prežitie?

1. 4

Prológ

Imagination is not an escape, it is a confrontational space.²

(Pauline Canavesio)

² *Imaginácia nie je únik, je to priestor pre konfrontáciu* [voľný preklad autorom do slovenčiny].

1.5

Zhrnutie štúdia

Doktorandské štúdium na Akadémii výtvarných umení v Prahe som začal v roku 2020 v ateliéri Malba 3 pod vedením Josefa Bolfa, Jakuba Hoška a Nik Timkovej. Do Prahy som sa po šiestich rokoch života v Berlíne presťahoval počas pandémie COVID-19, prvý rok sme s kolegami/kolegyňami a študentmi/študentkami z akadémie strávili v lockdowne a komunikovali skoro výhradne online. Moja prvotná, spočiatku trochu kostrbatá a možno príliš ambiciózna predstava o vlastnom umeleckom výskume bola spätá s vytvorením interaktívnej platformy, v rámci ktorej budeme spolu so študentstvom spoznávať a analyzovať historické a súčasné queer umenie. Mal som pocit, že tento typ diskurzu na lokálnych akadémiách nie je celkom prítomný alebo je naň nahliadané spôsobmi, s ktorými som sa nestotožňoval. Mojim cieľom bolo vytvárať hybridné formáty interaktívnych workshopov a prednášok teoretizujúcich imagináciu, emócie a telesnosť z queer a feministickej perspektívy.

Keď sa lockdown skončil a bolo možné sa znovu stretávať osobne, podieľal som sa na každodennom chode ateliéru, kurátorovaní a prípravách výstav klauzúrnych prác a konzultovaní portfólií študentov a študentiek z rôznych ateliérov. Pedagogická prax pre mňa od začiatku do konca štúdia predstavovala dôležitú časť môjho pôsobenia na akadémii. Analyzoval som, ako najmladšia generácia umelcov a umelkýň vníma svet a spoločnosť, v ktorej žijeme, na čom jej záleží, aké hodnoty zdieľa a aké dôležité poznatky postráda.³

V treťom ročníku som sa rozhodol zmeniť pôvodného školiteľa za Darinu Alster, umelkyňu a vedkyňu, ktorá spolu s Kateřinou Olivovou na AVU vedie ateliér Nová média 2. Darina a ja sme sa už predtým vzájomne vnímali a zaujímali sa o seba. K mojej umelecko-výskumnej práci mala na kolokviách niekoľko zaujímavých poznatkov, ktoré mi pomáhali napredovať. Chcel som sa dozvedieť,

³ Tento proces silne ovplyvnil môj umelecký výskum a prirodzene ovplyvňoval moju vlastnú umeleckú prax a diela, ktorým sa bližšie venujem v kapitole Praktické výstupy.

aké pedagogické postupy pri edukácii a vedení kolektívu používajú, aké vzťahy a nálada panujú v kolektíve, ktorý sa navonok javil spriatelene a súdržne. Ateliér Nová média 2 patrí medzi raritné ateliéry na akademickej pôde v Česku. Témy, ktoré študentstvo NM2 vo svojich dielach rozoberá/rieši sú mi blízke a osobne sa ma dotýkajú. Cítil som, že disponujem skúsenosťami a poznatkami, ktoré môžu byť pre študentstvo i vedenie ateliéru prínosné. Darina a Kateřina mi tento priestor poskytli a boli vždy otvorené kritickým dialógom. Zúčastňovanie sa na komisiách a konzultáciách klauzúrnych prác študentov a študentiek (z ktorých mnohé sú silne introspektívne, emotívne, intímne a aktivistické) mi pomáhalo nájsť nové významy a zmysly vo svojej vlastnej praxi. Rozhodnutie osloviť Darinu Alster za školiteľku môjho doktorandského štúdia bolo pre mňa zlomové a inšpirovalo ma k intenzívnej práci a experimentovaniu s textom. Naša spolupráca presahovala bežný rámec komunikácie doktorand — školiteľka. Stretávali sme sa na týždňovej báze a navzájom si čítali texty a vymieňali poznatky. Naša komunikácia bola priama, vzájomne edukatívna, kritická a vášnivá.

1. 6

Objavovanie metodiky

Od začiatku pôsobenia na akadémii som vedel, že túžim vytvoriť dielo v médiu umelecko-kritického textu. Disponoval som databázou kníh z oblasti umeleckej, queer a feministickej teórie či prózy a poézie, na ktorých myšlienky som túžil nadväzovať a odkazovať. Na akadémii som sa prvé roky štúdia stretával skôr s rigidnými koncepciami, z môjho pohľadu často prežitými, a s príliš konzervatívnymi teoretickými rámcami. Mal som za cieľ nájsť spôsob vyjadrenia, ktorý bude autentický, a zároveň prínosný pre umelecko-vedeckú komunitu.

Darina Alster na našom prvom oficiálnom konzultačnom stretnutí, po vyjadrení mojich pochybností a obáv, začala z tašky vyťahovať knihu so slovami: “Počkaj, niečo ti musím ukázať!” Tú knihu som hneď spoznal — mal som ju tiež so sebou v taške. Bol som nadšený z toho, že o nej vie. Jednalo sa o publikáciu

kanadskej spisovateľky, umelkyne a kurátorky Lauren Fournier s názvom *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism* (The MIT Press, 2021). Pár mesiacov dozadu som ju objavil medzi novinkami v sekcii feministickej literatúry v berlínskom kníhkupectve *Walther König*. Nadšene som si ju prehliadal a po chvíli som sa s ňou cez celé kníhkupectvo rozbehol za mojou priateľkou a dlhodobou spolupracovníčkou Mirou⁴, a radostne skríkol: “Mira, vyšla kniha o nás!” *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*⁵ je dôležitou metodologickou publikáciou pre všetkých, ktorých zásadným nástrojom umeleckého skúmania je osobná a telesná skúsenosť. Pri čítaní tejto knihy som porozumel, že to, čo tvorím a ako tvorím, má svoje opodstatnenie a hodnotu — kniha mi dodala odvahu ďalej sebavedomo tvoriť a argumentovať moje východiská, procesy a zámery a edukovať o nich iných/iné.

Veľmi dôležitým v procese vzniku tejto práce boli pre mňa aj Darinu spoločné konzultácie s teoretickou a kurátorkou Hanou Janečkovou. Vďaka Haninej spätnej väzbe a komentárom má dnes táto práca ucelenú podobu.

1.7

Inšpiračné zdroje

V tejto kapitole predstavím zásadné literárne a kritické diela mojich predchodcov a predchodkýň, ktoré boli pre mňa pri výskume, písaní tejto práce a formovaní mojich myšlienok v posledných rokoch zásadné. V práci odkazujem na knižné diela z oblasti kritiky umenia, sociológie, psychológie a antropológie, ktoré priamo súvisia s opisovanými skúsenosťami a fenoménmi. Nadväzujem hlavne na autorov/autorky, teoretikov/teoretičky, mysliteľov/myslitelky či básnikov/poetky, ktorí/é reprezentujú feministické a queer myšlienky. V rámci dramaturgie textu pracujem aktívne s poznámkami pod čiarou, v ktorých bližšie

⁴ Slovenská performance umelkyňa a maliarka Miriama Kardošová, s ktorou spolu-vedieme feministicko-queer performance kolektív *Romeo & Hellion*. Webová stránka Miriamy: <https://miriamakardosova.com/> (skopírované 20. 2. 2025).

⁵ FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021. ISBN: 9780262544887.

predstavujem moje myšlienky alebo myšlienky daných autorov/autoriek a odkazujem v nich na relevantné publikácie a články.

Hlavným objavom počas môjho výskumu bola už vyššie spomínaná publikácia kanadskej spisovateľky Lauren Fournier, na ktorej metodologických postupoch staviam túto prácu. Publikáciu bližšie predstavujem v kapitole venovanej metodike výskumu.

Dôležitou publikáciou pri písaní a koncipovaní tejto práce bola pre mňa kniha *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*⁶ od americkej queer teoretičky a profesorky Jennifer Doyle, ktorá v rámci svojho skúmania vzťahov medzi afektami, emóciami a “zložitosťou” (*difficulty*) v súčasnom umení poukazuje na spôsoby ich vnímania, kontextualizovania a dôležitosť nazerania na ne ako na právoplatné umelecké médium. Spôsob, akým Doyle pracuje s textom je osobný, vzrušujúci a provokatívny, a zároveň veľmi citlivý a zrozumiteľný. Doyle sa nebojí žartovať, písať o vlastných zlyhaniach, a keď píše o umení, nie je iba kritická, ale dovoľuje si zdieľať svoje dojatie. V knihe nachádzam odpovede na páľčivé otázky súčasného umenia, o ktorých sa málokedy možno dočítať.

Vedieť, ako sa cítime, je dosť ťažké. Zachytiť to písomne? Snažiť sa stabilizovať tento zážitok, zafixovať ho tak, ako fotografia zachytáva pohyb? (...) Emócie nie sú v dejinách umenia a v umeleckej kritike zanedbateľnou témou. Ako to však býva v prípade každej disciplíny, to, ako emócie vstupujú do diania, je formované tradíciami myslenia. Pocity sa v umení vyskytujú na viacerých úrovniach: ako subjekt reprezentovaný v konkrétnych dielach alebo prostredníctvom nich, ako niečo, čo v nás tieto diela vyvolávajú, a ako niečo, čo prežívame tak, ako to vyjadril/a umelec/umelkyňa.⁷

Jennifer Doyle v knihe *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art* spája vedeckú kritiku s osobnou skúsenosťou. Knihu možno vnímať ako kritiku súčasného umenia, ale i prostredia umeleckej kritiky. Komentuje, ako boli konkrétne diela, ktoré študuje prezentované v médiách a aký

⁶ DOYLE, Jennifer, *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*, Duke University Press Books, 2013. ISBN 082235313X, strana 94.

⁷ DOYLE, Jennifer, *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*, Duke University Press Books, 2013 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 082235313X, strana 94.

pocit diskomfortu vyvolávali v divákoch a diváčkach. Zaoberá sa tým, kedy sú umelecké diela označované za “šokujúce”, “kontroverzné” alebo “obscénne” a skúma, čo presne spôsobuje tento typ pocitov a reakcií. Kladie otázky o osobných a intímnych umeleckých dielach, ktoré nie sú ľahko definovateľné. Tvrdí, že emócie robia umelecké diela zložitejšími a ťažšími, čo v konečnom dôsledku upevňuje ich komplexnosť a zážitkovosť. Knihu považujem za veľmi dôležitú i preto, že je určená pre vedcov a vedkyne v oblasti performance, nových médií, súčasnej vizuálnej kultúry a queer umenia — v oblastiach, ktoré sú mi v mojej umeleckej praxi najbližšie. Doyle v knihe dáva výrazný priestor undergroundovej scéne a zaoberá sa dielami a životmi výnimočných umelcov a umelkýň — napríklad amerického interdisciplinárneho umelca Davida Wojnarowicza⁸ alebo americkej multimediálnej umelkyne Carrie Mae Weems⁹.

Táto kniha ma zaujala citlivým a sebavedomým prístupom k súčasnému umeniu po prelome milénia (so špecifickým záujmom o performance umenie a queer umenie), ktoré kniha čitateľstvu sprístupňuje inkluzívnym jazykom. Jennifer Doyle v textoch nepredstavuje iba kritičku umenia, ale priamu účastníčku umeleckých zážitkov, emočnej výmeny a afektívnej práce.

Vnášanie „hluku tela“ do diela predstavuje vo výtvarnom umení multisenzorickú konkrétnu výzvu základným protokolom, podľa ktorých sa umenie ako také identifikuje.¹⁰ O umelcoch/umelkyniach sme zvyknutí uvažovať ako o ľuďoch, ktorí veci cítia intenzívne, dokonca cítia veci „viac“ ako my ostatní. Ich emocionalita sa tradične premieňa na symbol a alegóriu niečoho oveľa väčšieho – nejakej univerzálnej, transcendentnej pravdy. Je to romantická predstava v každom zmysle tohto slova. Opisuje našu pretrvávajúcu kultúrnu fascináciu umeleckou osobnosťou ako výnimočným typom človeka a tiež opisuje rozsiahle dedičstvo romantizmu.¹¹

Ďalšou autorkou, k myšlienkam ktorej som sa pri písaní tejto práce opätovne vracal, je vizionárska americká spisovateľka, teoretička, sociálna

⁸ Webová stránka *The David Wojnarowicz Foundation*: <https://wojfound.org/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁹ Webová stránka Carrie Mae Weems: www.carriemaeweems.net (skopírované 15. 2. 2025).

¹⁰ DOYLE, Jennifer, *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*, Duke University Press Books, 2013 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 082235313X, strana 48.

¹¹ DOYLE, Jennifer, *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*, Duke University Press Books, 2013 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 082235313X, strana 70.

kritička a pedagogička bell hooks. Je autorkou vyše štyridsiatic kníh, ktoré skúmajú témy a otázky rasy, triednej nadvlády, feminizmu, rodu a sexuality a v neposlednom rade lásky a intimity. Spôsob jej komunikácie oplýva ľahkosťou a humorom a už dlhodobo ma inšpiruje v mojej umeleckej praxi a životnej filozofii. hooks vo svojich literárnych dielach rozoberá spoločenské fenomény, zatiaľ čo implementuje svoju osobnú skúsenosť a radikálne sebaodhaľovanie, čo vnímam ako autoteoretickú prax. Spôsob jej práce považujem za nadčasový a avantgardný - prepája rôzne typy písania - teóriu, pedagogiku, spirituálne myslenie so sociálno-politickým komentárom. hooks nič nezahmlieva, ale naopak vytvára konfrontačný priestor pre čitateľstvo a ju samotnú.

Dve knihy od bell hooks, ktoré silne formovali moje myšlienky pri písaní tejto práce sú *All About Love*¹² a *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love*¹³. V *All About Love* sa hooks "kriticko-optimistickým" jazykom pýta a polemizuje nad tým, čo je láska, a čo spôsobuje polarizáciu v spoločnosti a rozdelenia medzi ľuďmi. Ako riešenie navrhuje vybrať si úprimnosť k sebe samým a iným, ako štartovaciu pozíciu pre identifikáciu miest a situácií, v ktorých rastieme, a ktoré nás posúvajú k vnútornému šťastiu. Myslím, že *All About Love* je i napriek tomu, že vyšla pred štvrtstoročím, možné vnímať ako "feministickú bibliu".

*Sebaláska nemôže prekviktať v izolácii. Milovať seba samého/samú nie je ľahká úloha. Jednoduché axiómy, vďaka ktorým znie sebaláska jednoducho, situáciu len zhoršujú. Mnohí ľudia sa potom čudujú, prečo, ak je to také jednoduché, zostávajú v pasci pocitov nízkeho sebavedomia alebo sebanenávisti. Používanie pracovnej definície lásky, ktorá nám hovorí, že je to činnosť, ktorú vykonávame v prospech vlastného alebo cudzieho duchovného rastu, nám poskytuje počiatočný plán pre prácu na otázke sebalásky. Keď lásku vnímame ako kombináciu dôvery, oddanosti, starostlivosti, úcty, poznania a zodpovednosti, môžeme pracovať na rozvíjaní týchto vlastností, alebo, ak sú už súčasťou toho, kým sme, môžeme sa ich naučiť rozšíriť aj na seba.*¹⁴

¹² HOOKS, bell, *All About Love: New Visions*, William Morrow Paperbacks, 2018. ISBN 9780060959470.

¹³ HOOKS, bell, *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love*, Washington Square Press, 2004. ISBN 0743456084.

¹⁴ HOOKS, bell, *All About Love: New Visions*, William Morrow Paperbacks, 2018 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 9780060959470.

Kniha *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love* skúma maskulinity a to, aké rany patriarchálny systém konštantne zanecháva na mužoch. hooks s jej klasickým empatickým a pedagogickým štýlom opisuje, ako patriarchát socializuje mužov, aby otupili svoje emócie. Kniha bola pre mňa dôležitou pri premýšľaní o vlastnej maskulinite, mužstve a queerovosti, ktorým sa v tejto práci venujem, a pre ktorú sú mužská zraniteľnosť a citlivosť podstatné a určujúce pojmy. Špecificky sa týmto myšlienkam a fenoménom venujem v autoteoretickej eseji *Innerviews*, v ktorej sprostredkovávam osobnú skúsenosť s dospievaním, objavovaním vlastnej inakosti a identity. Týmto témam sa tiež venuje moja autorská performance *In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings*, ktorú bližšie predstavujem v časti tejto eseje s názvom Praktické výstupy.

*Každý potrebuje milovať a byť milovaný – dokonca aj muži. Aby však muži mohli spoznať lásku, musia byť schopní pozrieť sa na spôsoby, ktorými im patriarchálna kultúra bráni spoznať samých seba, byť v kontakte so svojimi pocitmi, milovať.*¹⁵

Tieto úvahy a skúsenosti sú tiež hlavnými témami autobiografických diel súčasného francúzskeho queer spisovateľa Édouarda Louisa, ktoré považujem za silný inšpiračný zdroj. Jeho autobiografický román *The End of Eddy*¹⁶ opisuje autorovu osobnú skúsenosť s dospievaním vo veľmi zložitých rodinných pomeroch na francúzskom vidieku. Román rozpovedá príbeh o jeho vyrastaní v rodine pod hranicou chudoby v izolovanom a silne homofóbnom prostredí. Kniha sa po jej vydaní stala predmetom veľkej mediálnej pozornosti a vyvolala mnohé spoločenské diskusie. Vo Francúzsku sa rýchlo stala bestsellerom a bola preložená do viac ako 20 jazykov. Louisevi diela sú často označované ako autofikcia¹⁷. Sám autor je v nich väčšinou hlavnou postavou a rozprávačom. Jeho

¹⁵ HOOKS, bell, *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love*, Washington Square Press, 2004. ISBN 0743456084.

¹⁶ V origináli *En finir avec Eddy Bellegueule* (SEUIL, 2014). V slovenskom preklade kniha vyšla pod názvom *Koniec Eddyho* (Absynt, 2018). Ja som ju čítal v českém preklade pod názvom *Skoncovat s Eddym B.* (Paseka, 2018).

¹⁷ *Autofikcia je dielom pravdy; autor/autorka sa neskrýva za vymyslenú postavu, on/ona tou postavou je.* *Duchovné a filozofické hľadanie postavy je vlastné autorovi/autorky; „Ja“ v rozprávaní je „ja“ autora/autorky, pretvárajúceho/pretvárajúcej svet podľa vlastnej skúsenosti*, píše Nina Bouraoui v článku *Top 10 books of autofiction* publikovanom na webe GUARDIAN. Link: <https://www.theguardian.com/books/2020/sep/16/top-10-books-of-autofiction-all-men-want-to-know-by-nina-bouraoui> (skopírované 15. 2. 2025) [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Teresa Carmody v článku *On Autotheory and Autofiction: Staking Genre* publikovanom na webovej stránke Los Angeles Review of Books píše: *Na najzákladnejšej úrovni je autoteória literatúrou faktu, zatiaľ čo autofikcia... je fikcia*. Link:

písanie mi je obzvlášť blízke, pretože pochádzame z rovnakej generácie. Surovosť, intímnosť a priam “brutálna úprimnosť”, s ktorou vo svojom písaní pracuje, je pôsobivá, dojímavá a má aktivistický charakter. Vedel som, že chcem pracovať podobným spôsobom — chcel som vytvoriť dielo, ktoré bude vo svojej podstate vážne a dramatické, no nebudem sa v ňom báť pracovať s humorom a sebaíroniou — tak, ako som zvyknutý vo svojich výtvarných dielach. Písanie eseje *Innerviews* bol pre mňa aj spôsob, ako osobné životné skúsenosti spätne dopovedať, dovysvetliť a otvoriť novým významom.

Otec doufal, že by mě mohl utužit fotbal, a navrhoval mi, abych chodil hrát, tak jako kdysi on sám, jako mí bratřenci a bratři. Odmítal jsem: už v tomto věku jsem toužil chodit na tanec jako moje sestra. Představoval jsem si sám sebe na jevišti, snil jsem o punčocháčích a třpytkách, a aplaudujících davech, jimž kynu, blažený a zhrocený potem. Jelikož jsem však věděl, jaká je to ostuda, nikdy jsem se k tomu nepřiznal.¹⁸

Okrem Louisa boli pre moje umelecké písanie veľkým zdrojom inšpirácie literárne diela francúzskeho queer autora Philippe Bessona — hlavne román *Lie With Me*¹⁹, ktorý predstavuje pôsobivý a dojímavý príbeh (odohrávajúci sa vo Francúzsku v roku 1984) o utajovanom milostnom vzťahu dospelávajúceho Bessona a chlapca menom Thomas. Obaja muži sa po niekoľkých desiatkach rokov znovu ocitajú vo svojich životoch. Thomas si založil rodinu. Bessona naďalej miloval, no internalizovanú hanbu a homofóbiu nebol schopný spracovať. Thomasov syn po otcovej tragickej smrti nachádza milostný list na rozlúčku pre Bessona, ktorý mu ako mladý napísal, a v ktorom píše, že si bohužiaľ nemôže vybrať svoju slobodu.

Téma internalizovanej hanby a homofóbie je jednou z hlavných tém, ktoré skúmam v eseji *Innerviews a performance In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings*. Verím, že tieto diela sú scitlivovacími platformami vytvárajúcimi priestor pre vznik nových komunit a predstavujú formu prevencie

<https://lareviewofbooks.org/article/on-autotheory-and-autofiction-staking-genre/> (skopírované 15. 2. 2025) [voľný preklad autorom do slovenčiny].

¹⁸ LOUIS, Édouard, *Skoncovat s Eddym B.*, Paseka, 2018 (český preklad: Sára Vybíralová, ISBN 9788074328695, strana 30.

¹⁹ BESSON, Philippe, *Lie With Me*, Penguin Random House, 2019 (anglický preklad: Molly Ringwald, ISBN 9780241987094.

pred homofóbiou a queerfóbiou. Spôsob autobiografického písania je pre mnohých queer autorov a autorky možnosťou, ako zosobniť svoju traumu a cítiť sa videnými. Dôležité a inšpiratívne pri nachádzaní vlastného rukopisu a artikulovaní mojej osobnej skúsenosti s identitou, homosexualitou a internalizovanou hanbou, boli tiež literárne diela a básne amerického autora Jamesa Baldwina (napríklad román *Giovanni's Room*²⁰ z roku 1956), básne britského autora a psychoterapeuta Petra Scalpello, vietnamsko-amerického literárneho autora Ocean Vuong, amerických básnikov Edwarda Fielda a W. H. Audena, Andrewa McMillana a mnohých ďalších autorov a autoriek, ktorých/ktoré uvádzam v zozname literatúry.

²⁰ Príbeh knihy sa odohráva v živote amerického muža žijúceho v Paríži, ktorý si začne intímny vzťah s talianskym barmanom Giovannim, ktorého stretáva v parížskom gay bare. Zatiaľ čo v Paríži rieši svoje problémy s mužmi, je zasnúbený s Američankou, ktorá v tej dobe cestuje po Španielsku. Román vyvolal mnohé diskusie o internalizovanej homofóbii, reprezentácii homosexuality a bisexuality, identity, maskulinity a mužnosti.

At the dark street corner
where Guilt and Desire
are attempting to stare
each other down
(presently, one of them
will light a cigarette
and glance in the direction
of the abandoned warehouse)
Love came slouching along,
an exploded silence
standing a little apart
but visible anyway
in the yellow, silent, steaming light,
while Guilt and Desire wrangled,
trying not to be overheard
by this trespasser.

Each time Desire looked towards Love,
hoping to find a witness,
Guilt shouted louder
and shook them hips
and the fire of the cigarette
threatened to burn the warehouse down.

Desire actually started across the street,
time after time,
to hear what Love might have to say,
but Guilt flagged down a truckload
of other people
and knelt down in the middle of the street
and, while the truckload of other people
looked away, and swore that they
didn't see nothing
and couldn't testify nohow,
and Love moved out of sight,
Guilt accomplished upon the standing body
of Desire
the momentary, inflammatory soothing
which seals their union
(for ever?)
and creates a mighty traffic problem.

(James Baldwin — *Guilt, Desire and Love*)²¹

²¹ BALDWIN, James, báseň *Guilt, Desire and Love* zo zbierky *Jimmy's Blues And Other Poems*. ISBN 0807084867, strana 53. Báseň ponechávam v tejto práci iba v originálnom znení – jej preklad do slovenského a českého jazyka neexistuje, a pri snahe o vlastný preklad som zistil, že báseň sám preložiť nedokážem a nerád by som ju tak poškodil.

V neposlednom rade musím spomenúť knihu *Depression: A Public Feeling*²² kanadskej autorky a profesorky Ann Cvetkovich, v ktorej kombinuje memoáre a kritické eseje veľmi blízke autoteoretickej metodike. V úvode knihy opisuje, že kľúčovou inšpiráciou pre jej vznik bola snaha uvažovať o depresii ako o kultúrnom a sociálnom fenoméne, skôr než len o lekárskej diagnóze. S ďalšími vedcami a vedkyňami v roku 2001 na University of Texas (i na národnej úrovni) vytvorili projekt nazvaný *Public Feelings*²³, ktorý nadviazal na teroristické útoky 9/11 a ich politické a spoločenské následky. V rámci *Public Feelings* komunikovali o vyčerpaní, vyhorení, úzkostiach a “politickej depresii”. Projekty *Public Feelings* možno vnímať ako jednu z foriem toho, čo sa nazýva afektívny obrat v kultúrnej kritike, ktorý nielenže urobil z emócií, pocitov a afektov (a ich rozdielov) predmet vedeckého skúmania, ale inšpiroval aj nové spôsoby kritiky.²⁴

Cvetkovich v knihe čerpá z rozličných archívov, textov o otroctve, kolonializme a lesbických feministických praxiach založených na ručnej práci — craftingu. Rozoberá v nej diela významných ženských (prevažne lesbických umelkýň), osobností v súčasnom umení, ktoré aktivisticky pracujú s ručnou prácou a craftingom. Venuje sa napríklad dielam kanadskej feministickej interdisciplinárnej umelkyne Allyson Mitchell²⁵, americkej textilnej umelkyne Lisy Anne Auerbach²⁶ alebo americkej interdisciplinárnej umelkyne Sheily Pepe²⁷.

Kniha bola pre mňa zásadnou vo vnímaní a teoretizovaní ručnej práce a craftingu ako spirituálnej práce, ktorá predstavuje stratégiu boja s depresiou a v neposlednom rade dovzdelaní sa v tom, akým dôležitým a pevne zakotveným konceptom v dejinách ženskosti a ženskej práce crafting je. Ručná práca a výšivka pre mňa osobne predstavuje jednu z kľúčových aktivít pre transformáciu depresie. V súčasnom umení môžeme pozorovať stále väčší nárast záujmu o ne.

²² CVETKOVICH, Ann, *Depression: A Public Feeling*, Duke University Press Books, 2012.

²³ Prednáška *Open lecture by Ann Cvetkovich | Public Feelings in a Time of Pandemic* na Youtube kanáli Coalition MARGINS. Link: <https://www.theguardian.com/books/2020/sep/16/top-10-books-of-autofiction-all-men-want-to-know-by-nina-bourauji> (skopírované 15. 2. 2025).

²⁴ CVETKOVICH, Ann, *Depression: A Public Feeling*, Duke University Press Books, 2012 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 0822352389, strana 17.

²⁵ Webová stránka Allyson Mitchell: <http://allysonmitchell.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

²⁶ Webová stránka Lisy Anne Auerbach: <https://lisaanneauerbach.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

²⁷ Webová stránka Sheily Pepe: <https://www.sheilapepe.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

Mojej skúsenosti a spôsobom práce s ručnou výšivkou sa bližšie venujem v eseji *Innerviews*.

*Crafting vytvára komplexný súbor vzťahov k historickej minulosti, nachádza sa v dialógu s feminizmami druhej vlny 70. rokov a domácimi kultúrami po druhej svetovej vojne, ako aj s dlhšou históriou ženskej kultúry a priemyselnej kultúry siahajúcou späť do osemnásteho a devätnásteho storočia.*²⁸

Ďalšou dôležitou súčasťou tejto knihy sú autorkine memoáre, ktoré tvoria necelú tretinu publikácie. Cvetkovich ich pomenovala *The Depression Journals (A Memoir)* a rozdelila ich do troch častí: *Going Down*, *Swimming* a *The Return*. V nasledujúcej kapitole *Reflections: Memoir as Public Feelings Research Method* autorka spätne reflektuje svoje pocity z písania a publikovania memoárov. Píše o svojich pochybnostiach o vlastnom písaní a jeho užitočnosti. Hovorí o pocite, že ju rozprávanie týchto príbehov robí, ako píše: “trápne zraniteľnou”. Opisuje, ako ju prekvapili zložité pocity spojené s aktom zverejnenia memoáru a zdieľa, že si až do poslednej chvíle pred vydaním knihy nebola istá, či ich v nej ponechá. Upozorňuje tiež na silu, ktorú memoáre predstavujú v queer subkultúrach, a aký zásadný význam zohrávajú pri, ako Cvetkovich píše: *depatologizácii osôb, ktoré prežili HIV, keďže ponúkajú queer pohľad na osobné rozprávanie o chorobe*.²⁹ Feministickým memoárom prikladá zásadnú úlohu v histórii zinovej kultúry na začiatku 90. rokov napojenej na hnutie *riotgrrrl*³⁰ a ďalšie feministické zoskupenia³¹.

²⁸ CVETKOVICH, Ann, *Depression: A Public Feeling*, Duke University Press Books, 2012 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 0822352389, strana 185.

²⁹ CVETKOVICH, Ann, *Depression: A Public Feeling*, Duke University Press Books, 2012 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 0822352389, strana 89.

³⁰ MCDONNELL, Evelyn, *Riot Grrrl United Feminism and Punk. Here's an Essential Listening Guide*, publikované na webe THE NEW YORK TIMES. Link: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/05/03/arts/music/riot-grrrl-playlist.html> (skopírované 15. 2. 2025).

³¹ Širokú škálu rôznych foriem feministického aktivizmu v 90. rokoch 20. storočia dokumentuje (mimo iných) kniha švédskej profesorky Gabriele Griffin s názvom *Feminist Activism in the 1990s: Gender & Society (Feminist Perspectives on the Past and Present)*, Taylor & Francis, 1995, ISBN 074840290X.

1. 8

Práca s textom a komunikácia s čitateľstvom

Nadväzujúc na Fournier a Cvetkovich vnímam autoteoretickú esej *Innerviews* ako umelecký text predstavujúci fúziu memoáru, románu a kriticko-teoretického textu. V celom texte pracujem s poznámkami pod čiarou a rôznymi poetickými “vsuvkami” — citáciami úryvkov textov piesní (napríklad od *Christine and The Queens*, *XIU XIU* alebo *Jenny Hval*) a básní (napríklad od *Ocean Vuong*, *Sylvie Plath* alebo *Petera Scarpello*), ktoré dotvárajú celkovú atmosféru a poetickosť textu. Vytváram tak kurátorovaný *soundtrack* alebo *playlist*, ktorý odporúčam čitateľom a čitateľkám počúvať pri čítaní pre dotvorenie atmosféry a zosilnenie zážitku. Playlist zdieľam na konci tejto eseje.

Väčšinu textov, ktoré som sa rozhodol publikovať v pôvodnom znení v anglickom jazyku prekladám v poznámkach pod čiarou — s výhradou notoricky známych alebo veľmi ľahko vyhľadateľných anglických slov a anglikanizmov.

V celej práci používam rodovo vyvážený jazyk. Považujem za dôležité, aby moja práca bola čo najviac inkluzívna, rovnako, čo sa týka prístupnosti jej jazyka. Generické maskulínium, ktoré je stále hlavným lingvistickým pravidlom spisovnej slovenčiny považujem za zastaralé a v rámci feministického a queer diskurzu neprijateľné. Zároveň sa s niektorými ďalšími, možno progresívnejšími, spôsobmi “ohýbania” slovenského jazyka vo vlastnom písaní nedokážem stotožniť.

V dizertačnej eseji si z mnohých alternatív označujúcich LGBTQIA+ ľudí a komunitu osvojujem používanie jednotného označenia LGBTQ+, ktoré je skratkou pre *lesbian*, *gay*, *bisexual*, *transgender*, *queer* — pričom “queer” vnímam ako širokospektrálne označenie pre všetky “dúhové” identity, ktoré sa necítia byť plne reprezentované v označení LGBT.

V práci používam slovo “queerovosť” ako slovenskú alternatívu pre anglický termín “queerness” (s výnimkami prekladov z anglických citácií, v ktorých ponechávam anglické slovo). V celej práci sa k používaniu termínu “queer” pokúšam pristupovať čo najcitlivejšie, svoje myšlienky a postoje artikulovať zrozumiteľne a jasne a niekedy zámerne zdieľať aj pre mňa osobne “banálne” znejúce informácie. Mojou snahou je osloviť i čitateľov/čitateľky, pre ktorých sú tieto témy nové, a vytvoriť tak podmienky pre spoločné porozumenie. Pojmy definujem tak, aby boli použiteľné pre kontext pomenovania fenoménov súčasnosti.

Upozornenie na citlivý obsah: Esej *Innerviews* sa venuje problémom duševného zdravia, depresii a samovražedným myšlienkam, a explicitne opisuje skúsenosť s užívaním návykových látok. Všetky osoby, ktoré sú v texte menované, a zdieľam o nich intímne informácie, boli s obsahom diela oboznámené a súhlasia s jeho publikovaním.

Metodika výskumu

Umelecký výskum a koncepciu dizertačnej eseje staviam na metodologických princípoch autoteórie. Komunikovanie vlastnej skúsenosti kontextualizujem v rámci rôznych kultúrno-spoločensko-politických javov a odkazov na myšlienky a fenomény z feministickej a queer teórie, histórie umenia, psychológie a popkultúry. Hlavným výstupom textovej časti práce je kritický memoár *Innerviews*, ktorý vnímam ako fúziu vedeckého textu a románu.

2.1

Autoteória

*Memoár s poznámkami pod čiarou*³²

Termín *autoteória* sa objavil na začiatku dvadsiateho prvého storočia s cieľom definovať kritické literárne diela, v ktorých je teória a filozofia úzko prepojená s autobiografickým a osobným písaním. Väzby autoteórie je možné dlhodobo sledovať v rozličných formách umeleckých a literárnych diel a feministickej praxe. Do objavenia termínu boli uvádzané pod rozličnými sub-žánrami, napríklad *critical memoir* alebo *theoretical fiction*. Cieľom autoteórie je nabúravať rigidné akademické teoretické štruktúry a implementovať do teórie osobnú skúsenosť, telesnosť a subjektivitu.

*Teória, ktorá je na akademickej pôde široko chápaná ako dobre podložené, ale tiež systematické vysvetľovanie faktov a pozorovaní, často podporuje svoje vertikálne kanály koloniálneho myslenia.*³³

³² FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 9780262544887.

³³ MCNAMARA, Rea, *A Deep, Feminist Dive Into Autotheory* [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Link: <https://hyperallergic.com/647014/autotheory-as-feminist-practice-lauren-fournier-mit/> (skopirované 3. 1. 2022).

Autoteória má za cieľ odstraňovať tieto bariéry, legitimizovať individuálnosť a prítomnosť “fyzického ja” ako *prostriedku spracovania produkcie vedomostí*³⁴, nastavovať zrkadlo skostnatelosti akadémie, vytvárať priestor pre interdisciplinaritu, stimulovať žánrovú prepletenosť (výskum-tvorba-osobná skúsenosť) a slúžiť ako vhodný spôsob opísania praxe umelcov/umelkýň, či spisovateľov/spisovateľiek, ktorých diela sa vymykajú žánrovým kategóriám a ktoré rozkvitajú v hraničných priestoroch.³⁵ Zlučujú zdanlivo nesúrodé režimy do nových efektov.³⁶

Autoteória je, najjednoduchšie povedané, kombinácia autobiografie a memoárov s teóriou a filozofiou (ako praxou teoretizovania, filozofovania). Táto forma self/other sa opakuje v autoteoretickom písaní — vo forme memoáru alebo osobnej eseje s poznámkami pod čiarou, vysvetlivkami, margináliami, výskumom. Nadväzuje na akademickú tradíciu s bibliografiami a citáciami, pričom ju rozširuje a transformuje. Otvára nielen to, čím môže byť memoárová práca, ale aj to, čím môže byť akademická práca.³⁷

Autoteória môže byť pre mnohé umelecké osobnosti silne stotožniteľným žánrom hlavne preto, že neoddeľuje umeleckú prax od literárnej, či teoretickej — jednoducho označuje prax tých, ktorí/é sa pohybujú medzi svetmi súčasného umenia, literatúry a akadémie — ako píše Lauren Fournier³⁸: *je na miestach, kde sa stretáva prax a výskum, písanie a práca v ateliéri, sebareflexia a filozofická štúdia*.³⁹ Fournier v knihe význam termínu autoteória aplikuje na rozličné disciplíny a praktiky a jeho optikou skúma rôzne kultúrne, spoločenské, politické a filozofické fenomény. Fournier v knihe poukazuje na diela mnohých umelkýň a umeleckých praxí po šesťdesiatych rokoch, ktoré sa venujú práci s feministickým

³⁴ MCNAMARA, Rea, *A Deep, Feminist Dive Into Autotheory* [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Link: <https://hyperallergic.com/647014/autotheory-as-feminist-practice-lauren-fournier-mit/> (skopírované 3. 1. 2022).

³⁵ FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 9780262544887.

³⁶ FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 9780262544887.

³⁷ Citát Lauren Fournier z rozhovoru pre CJLC *Writing the Self, Communally: An Interview with Lauren Fournier* [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Link: <https://c-j-l-c.org/portfolio/writing-the-self-communally/> (skopírované 15. 2. 2025).

³⁸ Lauren Fournier je spisovateľka, kurátorka a umelkyňa tvoriaca hybridné žánre autoteórie, autofikcie a literatúry faktu. V rozhovore *Writing the Self, Communally: An Interview with Lauren Fournier* pre portál CJLC Fournier hovorí: *Vedela som, že chcem písať o vzťahoch medzi „telami“ a „textmi“* [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Link: <https://c-j-l-c.org/portfolio/writing-the-self-communally/> (skopírované 15. 2. 2025). Webová stránka autorky: <https://www.laurenfournier.net/> (skopírované 15. 02. 2025).

³⁹ FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 9780262544887.

písaním, vizuálnemu umeniu a rôznym formám aktivizmu. Autorka v knihe rozoberá mimo iných diela americkej režisérky a multimediálnej umelkyne Cauleen Smith⁴⁰, kanadskej interdisciplinárnej umelkyne Laury Hudspith⁴¹ a americkej performance umelkyne a poetky Gabrielle Civil⁴². Autorka v knihe okrem už ikonických umelkýň ako sú Chris Kraus⁴³ alebo Adrien Piper⁴⁴ poukazuje na mnohé diela umelkýň z najmladšej generácie. Fournier autoteóriu navrhuje ako spôsob kritiky a transformácie existujúcich koloniálnych diskurzov filozofie a teórie a touto optikou nahliada na rôzne fenomény, ako sú hnutie #MeToo⁴⁵ či fenomén *cancel culture*⁴⁶ a navrhuje nové spôsoby kritického nahliadania na memoár, beletriu, konceptuálne umenie a v neposlednom rade „majstrovstvo“ v umení a literatúre. Fournier autoteóriu ponúka ako prirodzený a vo svojej podstate jednoduchý „akt“ spájajúci život, teoretizovanie, umeleckú tvorbu a myslenie.

V celej tejto knihe som mapovala úlohu autoteórie ako spôsobu spracovania napätia v chápaní teórie a autobiografie, poznania a tela, spoločenstva a seba, rétoriky a praxe. Autoteóriu som poňala ako súčasný spôsob (alebo možno lepšie spôsoby) transformácie „teórie“ zo stelesnených a zážitkových spôsobov práce. Autoteoretické práce spájajú diskurzy, rámce a termíny takzvaných „majstrovských diskurzov“ teórie a filozofie so sebareflexiou a sebareprezentáciou, pričom vedú kritické štúdium prostredníctvom stelesnených a autobiografických praktík.⁴⁷

⁴⁰ Webová stránka galérie zastupujúcej Cauleen Smith: <https://moranmorangallery.com/artists/cauleen-smith/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴¹ Webová stránka Laury Hudspith: <https://laurahudspith.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴² Webová stránka Gabrielle Civil: <https://www.gabriellecivilartist.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴³ Webová stránka agentúry zastupujúcej Chris Kraus: <https://www.rcwlitagency.com/authors/kraus-chris/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴⁴ Profil Adrian Piper na stránke The Museum of Modern Art: <https://www.moma.org/artists/7017-adrian-piper> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴⁵ Globálne hnutie proti sexuálnemu násiliu založené a vedené preživšími. Webová stránka *me too. Movement*: <https://metoomvmt.org/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴⁶ Definícia „cancel culture“ na Encyclopedia Britannica: *Fráza "cancel culturer" (známa aj ako kultúra výzývania) bola prvýkrát použitá v roku 2016 a predstavuje odstránenie („zrušenie“) podpory pre jednotlivcov a ich prácu – alebo pre skupinu ľudí, organizáciu alebo spoločnosť a ich prácu – v dôsledku názoru alebo konania z ich strany, ktoré sa považujú za nevhodné pre strany, ktoré ich „vyzývajú“* [voľný preklad autorom do slovenčiny]. Link: <https://www.britannica.com/procon/cancel-culture-debate> (skopírované 15. 2. 2025).

⁴⁷ FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 9780262544887.

2. 2

Šlabikár feministickej výskumnej praxe

Druhou zásadnou metodickou príručkou bola pre môj projekt publikácia *Feminist Research Practice: A Primer (Second Edition)* (SAGE Publications, 2013), editovaná americkou profesorkou sociológie a riaditeľkou programu Women's Studies & Gender Studies na Boston College v Massachusetts — Sharlene Nagy Hesse-Biber. *Feminist Research Practice: A Primer* je súhrnná zbierka, šlabikár opisujúci a navrhujúci výskumné metódy, postupy a pravidlá, s ktorými pracujú významné súčasné feministické interdisciplinárne vedkyne. Medzi spoluautorky a prispievateľky do publikácie patria napríklad Nancy A. Naples (profesorka sociológie a Women's, Gender, and Sexuality Studies na University of Connecticut), M. Brinton Lykes (profesorka komunitno-kultúrnej psychológie a spoluriaditeľka Center for Human Rights and International Justice na Boston College) alebo Donna M. Mertens (emeritná profesorka na Educational Foundations and Research katedre na Gallaudet University Washington).

Autorky v knihe definujú feministické výskumné metódy, výskumné otázky a vetvy feministickej praxe. Kniha je písaná zrozumiteľným a čítavým jazykom a jej kapitoly ponúkajú mnohé príklady feministického výskumu a zásad feministickej praxe. Skúmajú vetvy feministického výskumu s postmodernizmom, postštrukturalizmom a kritickou teóriou. Poukazujú na etické zásady feministického výskumu, koncepciu feministickej etnografie, mediálneho výskumu či hlbinných feministických rozhovorov, ktoré sú pre moju prácu zásadné. Tieto metodologické postupy som zvolil nielen kvôli tomu, že sú dlhodobou a prirodzenou súčasťou môjho každodenného života a umeleckej praxe, ale i preto, že ich vnímam ako formu aktivizmu v rámci lokálneho akademického prostredia. Mojim cieľom je inšpirovať budúcich kolegov a kolegyně k ďalšej investigácii týchto postupov a spôsobov premýšľania.

Od začiatku môjho umeleckého výskumu som bol presvedčený, že chcem byť súčasťou procesu, ktorý je experimentálny, živý a hravý. Čím ďalej, tým

menej ma zaujímal “začiatok” a “koniec” — zaujímal ma zachytenie tohto živého procesu.

Žiadna feministická perspektíva nevyklučuje použitie špecifických metód.

Spárovanie perspektívy s neočakávanou metódou môže poskytnúť bohaté údaje.⁴⁸

2. 3

Osobný rozhovor ako vzťah

Počas prvých dvoch rokov štúdia som v rámci výskumu na mesačnej báze viedol neštruktúrované hlbinné feministické rozhovory⁴⁹ s francúzskou queer umelkyňou Pauline Canavesio (vystupujúcou tiež pod menom BORA⁵⁰). Tieto rozhovory predstavovali neformálne konverzácie, ktoré som si s vedomím Pauline nahrával a neskôr prepisoval. V týchto rozhovoroch z mojej strany nešlo o získavanie konkrétnych informácií, ale o pokračovanie v budovaní nášho dôverného vzťahu. Na začiatku som mal premyslený základný plán rozhovoru, ktorým som sa chcel uberať, ale veľmi rýchlo som pochopil, že snažiť sa o kontrolu nad týmito rozhovormi nie je spôsob, akým dosiahneme skutočne autentickú konverzáciu medzi nami, a tak som naše myšlienky nechal jednoducho plynúť. Tie vždy prinášali nové informácie a prekvapivé pohľady na vec — dominantnej roly vedúceho rozhovoru som sa v rámci nasledovania metodológie feministického rozhovoru vzdal. Postupne sa v našich rozhovoroch premazali línie medzi tým, kto je *interviewer* (kto sa pýta) a kto *interviewed* (kto odpovedá). Uvedomoval som si dôležitosť skutočného načúvania Pauline a zraniteľnosti⁵¹, ktorú so mnou v danom momente zdieľala — tá určovala

⁴⁸ NAGY HESSE-BIBER, Sharlene, *Feminist Research Practice: A Primer*, SAGE Publications, 2013 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN: 1412994977.

⁴⁹ Sharlene Nagy Hesse Biber na strane 189 v knihe *Feminist Research Practice: A Primer* v kapitole *In-Depth Interviewing: A Feminist Perspective* píše: *Hĺbkový rozhovor sa snaží pochopiť „prežité skúsenosti“ jednotlivca. Zaujíma nás „subjektívne“ chápanie, ktoré jednotlivec vnáša do danej situácie alebo súboru okolností. Hĺbkové rozhovory sú často orientované na problematiku. Inými slovami, výskumník/výskumníčka môže túto metódu použiť na preskúmanie konkrétnej témy a získať od účastníkov/účastníčok ciele informácie o danej problematike* [voľný preklad autorom do slovenčiny].

⁵⁰ Webová stránka BORA: <https://boramurmure.com/>. Instagram BORA: <https://www.instagram.com/boramurmure>. Link na vypočutie albumu BORA *Unhealed Healers*: <https://boramurmure.bandcamp.com/album/unhealed-healers>. Článok *How to find your artistic voice With BORA, ROMEO & HELLION* publikovaný na Catalyst Berlin: <https://catalyst-berlin.com/stories/signals-festival-bora-interview> (linky skopírované 15. 2. 2025).

⁵¹ Pojem zraniteľnosť a queer zraniteľnosť je jedným z kľúčových pojmov tejto práce.

skutočnú dynamiku rozhovorov, v ktorých som sa nebál nečakaných zmien a zvrátov. Naopak, vítal som ich.

Feministická perspektíva hĺbkového rozhovoru vníma proces rozhovoru ako spoluvytváranie významu. Výskumník/výskumníčka musí zostať v strehu a pozorne počúvať, čo mu/jej respondent/respondentka hovorí, pretože by mal/a byť pripravený/á vzdať sa svojho programu a sledovať tempo rozhovoru.⁵²

Nazbieraný materiál som mal spočiatku v pláne používať v rámci metodológie. Postupne som pochopil, že samotná aktivita vedenia týchto rozhovorov predstavovala spôsob *research through experience*⁵³ a bola pre mňa nosným zdrojom inšpirácie a podporným mechanizmom pri artikulovaní hlavných myšlienok samotnej práce. Transkript nášho posledného rozhovoru uzatvára umeleckú esej *Innerviews* — nazvali sme ho *The Caretaker*. Predstavuje vzájomné ohliadnutie sa za naším vzťahom, emóciami a pochybnosťami v osobnom živote i umeleckej kariére. Rozhovor vznikol po tom, ako som Pauline prečítal esej v štádiu premýšľania nad jej koncom. Pochopil som, že práve naše rozhovory sú ideálny spôsob, ako esej uzavrieť.

Kritická poznámka:

O princípoch autoteórie a feministických prístupoch v umeleckom výskume sa počas doktorandských seminárov na AVU za môjho štúdia nevedol žiaden diskurz i napriek tomu, že som presvedčený, že by mnohým mojim kolegom a kolegyniam v ich projektoch mohli tieto informácie byť nápomocné a osvojiteľné. Verím, že môj dizertačný projekt môže prispieť k tomu, aby sa do akademického prostredia AVU v budúcnosti dostalo viac kritických diskusií o tom, ako aktívnejšie implementovať feministické a queer metodiky do každodenného chodu inštitúcie. Bolo by ale odo mňa nefér nespomenúť, že za posledné roky môjho pôsobenia na AVU registrujem snahu o zmenu, ktorú veľmi oceňujem — či už sa jedná o aktivity antidiskriminačnej platformy AVU, založenia pracoviska

⁵² NAGY HESSE-BIBER, Sharlene, *Feminist Research Practice: A Primer*, SAGE Publications, 2013, ISBN: 1412994977.

⁵³ Slovensky: skúmanie prostredníctvom skúsenosti.

GRID (genderová rovnosť, inkluzia a diverzita) alebo prijatie nových feministických odborníkov a odborníčok do tímu akadémie. Počas môjho štúdia mi okrem mojej školiteľky a konzultantky boli inšpiráciou aj mnohí PhD kolegovia a kolegyne (napríklad Nik Timková, Barbora Šimková alebo Ondřej Trhoň), ktorých hodnoty a aktívnu prácu v akadémii si vážim.

3

Praktické výstupy dizertácie

Za hlavné považujem štyri výstupy. Všetky ďalšie umelecké výstupy počas môjho doktorandského štúdia prezentujem v chronologickom zozname na konci tejto práce. V nasledujúcej časti textu krátko predstavím každý z výstupov. Umeleckej eseji *Innerviews* sa podrobnejšie venujem v kapitole 4 s názvom *Predstavenie autorskej eseje Innerviews*. Podrobnejší popis ďalších troch výstupov ponúkam v kapitole 5 s názvom *Weak Season / In Conversations*.

- Umelecká esej ***Innerviews***
- Kniha **Jan Durina: *Weak Season***⁵⁴
- Autorská výstava ***Weak Season***⁵⁵
- Autorská Performance ***In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings***⁵⁶

3.1

Krátky popis praktických výstupov

Projekt ***Innerviews*** prezentujem ako prototyp autorskej knihy. Tvorí ju umelecká esej *Innerviews* a prepis rozhovoru s francúzskou umelkyňou Pauline Canavesio (BORA). *Innerviews* má podobu kritického memoáru opisujúceho osobnú skúsenosť s queerovosťou a duševným zdravím (od doby dospievania po neďalekú minulosť). Túto esej, ktorú navrhujem vnímať ako umelecký text, považujem za hlavný výstup mojej dizertačnej práce a premýšľam o jej budúcom

⁵⁴ <https://mudbenesov.cz/publikace> (skopírované 15. 2. 2025).

⁵⁵ <https://ceskegalerie.cz/cs/vystavy/5069/jan-durina-weak-season> (skopírované 15. 2. 2025).

⁵⁶ <https://kunsthallebratislava.sk/en/program/jan-vincent-durina-in-conversations-compositions-of-subjects-and-meanings/> (skopírované 15. 2. 2025).

vydaní ako samostatnej publikácie s autorskými kresbami. Eseji sa venujem bližšie v kapitole s názvom *Predstavenie eseje Innerviews*.

Autorskú výstavu **Weak Season** som na jeseň 2023 uviedol v Muzeu umění a designu Benešov. Predstavovala doposiaľ najrozsiahlejšiu prehliadku mojej umeleckej práce, predovšetkým fotografií, kresieb a vyšívaných obrazov a objektov. Kurátorkou výstavy bola Barbora Pavliš⁵⁷, s ktorou sme spolupracovali i na vydaní mojej monografickej publikácie *Jan Durina: Weak Season*.

Kniha **Jan Durina: Weak Season**⁵⁸ vznikla pri príležitosti mojej vyššie spomínanej výstavy v Muzeu umění a designu Benešov. 150-stranová monografická publikácia predstavuje vyše 60 farebných reprodukcí mojich diel od roku 2009 po súčasnosť a jej textová časť predstavuje biografickú esej, ktorú autorka Barbora Pavliš napísala na základe našich intímnych rozhovorov (viedli sme ich po dobu šiestich mesiacov príprav výstavy). Texty poukazujú na autoteoretickú povahu mojich diel a zaoberajú sa témami duševného zdravia, feminizmu, queer identity, traumy a procesu uzdravovania. Publikáciu tiež navrhujem vnímať a využívať ako obrazovú prílohu k textovej časti. Knihe a výstave sa bližšie venujem v kapitole *Weak Season / In Conversations*.

Autorská Performance **In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings** mala premiéru v (dnes už zaniknutej⁵⁹) Kunsthalle Bratislava v januári 2023. Odohrala sa v priestore inštalácie výstavy francúzskeho queer umelca Paula Maheke⁶⁰ (kurátor Jen Kratochvíl⁶¹). V performance spolu so mnou vystúpili francúzska umelkyňa Pauline Canavesio⁶² (BORA) a český umelec Ondřej Kubeš⁶³. Performance rozpráva príbeh o internalizovanej hanbe a túžbe po blízkosti, o

⁵⁷ Barbora Pavliš je česká historička umenia a kurátorka.

⁵⁸ <https://mudbenesov.cz/publikace> (skopírované 15. 2. 2025).

⁵⁹ NOVÁK, Ladislav, *Ministerstvu kultury překází idea současného umění. Slovenská galerie Kunsthalle fakticky zanikla*, publikované na webe iROZHLAS, Link:

https://www.irozhlas.cz/kultura/umeni-galerie-kunsthalle-slovensko-kultura_2404020800_jud (skopírované 15. 2. 2025).

⁶⁰ Webová stránka Paula Maheke: <https://paulmaheke.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁶¹ Webová stránka Jena Kratochvíla: https://www.instagram.com/jen_kratochvil/?hl=en (skopírované 15. 2. 2025).

⁶² Webová stránka BORA: <https://boramurmure.com/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁶³ Webová stránka Ondřeja Kubeša: <https://www.instagram.com/kubeon/> (skopírované 15. 2. 2025).

nachádzaní nových queer príbuzenstiev a reaguje na strašnú bolesť, ktorú queer komunita cítila po teroristickom útoku pred bratislavským barom *Tepláreň*, ktorý sa udial len niekoľko mesiacov predtým. Názov i samotné dielo *In Conversations* bolo z veľkej časti inšpirované mojimi konverzáciami s BORA, ktoré boli dôležitým výskumným materiálom počas celého môjho štúdia. V dizertácii sa s časťou týchto rozhovorov stretávame v závere umeleckej eseje *Innerviews*. Samotnej performance sa bližšie venujem v kapitole *Weak Season / In Conversations*.

3.2

Predstavenie autorskej eseje *Innerviews*

Názov *Innerviews* vznikol spojením anglických slov *inner* (umiestnené vo vnútri; interné; vnútorné) a *view* (výhľad, pohľad, schopnosť vidieť), ktoré spoločne vytvárajú slovo “innerviews” — do nášho jazyka ho možno preložiť ako “vnútorné pohľady”. Názvom okrem odkazu na introspektívu očividne odkazujem aj na slovo “interviews” (rozhovory) — a konkrétne na tie, ktoré som počas môjho výskumu viedol s Pauline Canavesio (BORA). Jeden z našich rozhovorov — *The Caretaker* — uzatvára samotnú esej.

Innerviews navrhujem vnímať ako kritický memoár. Zhŕňam a opisujem v ňom tri dekády svojho života — od útleho detstva po rok 2019. Na väčšinu udalostí, o ktorých píšem, kriticky nahliadam z mojej dnešnej pozície, no je pre mňa dôležité v texte nechať priestor pre imagináciu a osobnú reflexiu čitateľov a čitateľiek. Mojou túžbou bolo napísať kvalitný edukatívny a čítavý text s prvkami klasickej literatúry. Proces písania tohto textu a výskum materiálov preňho pre mňa predstavoval proces liečenia. Tento text je samozrejme určený všetkým, ale z vlastnej praxe viem, že práve mladí umelci a umelkyne sú mojou hlavnou cieľovou skupinou. Cieľom diela je zvyšovať povedomie o témach, ktoré v spoločnosti vnímam ako akútne — predovšetkým duševné zdravie mladých ľudí. “Prepletám” ho rôznymi citáciami queer a feministických autorov a autoriek,

psychológov a psychologičiek, básnikov a poetiek, a úryvkami textov piesní, ktoré využívam ako poetické predely/vložky. Hudba predstavuje dôležitú súčasť môjho života a od začiatku som vedel, že s ňou chcem v texte pracovať na niekoľkých úrovniach. Intenzívne trojročné písanie a komunikovanie týchto textov a tém v nich rozoberaných mi pomohlo uzavrieť v sebe bolestivú kapitolu môjho života. Hlavným účelom však bolo vytvoriť dielo, ktoré je úprimné, prístupné, sebavedomé a aktivizujúce.

3.3

Synopsa eseje *Innerviews*

Esej *Innerviews* je písaná v prvej osobe — staviam sa v nej do úlohy rozprávača. Začína sa v deväťdesiatych rokoch na slovenskom vidieku spomienkami na moje detstvo, lásku k pop-kultúre a tancu. Spomínam vtedajšiu reprezentáciu homosexuality a predovšetkým homosexuálnych mužov v spoločnosti, v škole a v médiách. Poukazujem na následky nedostatočnej edukácie spoločnosti, ktoré majú ničivé dôsledky na životy mladých queer ľudí a queer detí.

Ako dôležitý zlomový bod popisujem príchod prvých sociálnych sietí a možnosti budovania komunít a bezpečných priestorov pre ľudí z rozličných kútov sveta. Esej pokračuje mojím odchodom na vysokú umeleckú školu, kde som mal v prevažne mužskom pedagogickom kolektíve šťastie byť v ateliéri zahraničnej hostujúcej profesorky — umelkyne, ktorá ma dokázala vidieť. Opisujem nedostatok diskurzu o feministickom a queer umení a teórii v škole a spôsoby, ktoré som si osvojil na vlastnú edukáciu. Spomínam na toxické správanie, ktoré bolo v tej dobe v prostredí školy tolerované.

Esej pokračuje spomienkami na začiatok môjho boja s depresiou a úzkosťami tesne po dovŕšení 20 rokov a na strach z medikácie. Ten mal pôvod v spoločenskej stigme spojennej s duševnými ochoreniami (tá v slovenskej spoločnosti bohužiaľ panuje dodnes).

V ďalšej časti eseje spätne nahliadam na moju vtedajšiu umeleckú prax točiacu sa okolo vytvárania rozličných umeleckých a stage person. Tie síce reprezentovali experimentovanie s vlastnou identitou a queerovosťou, no v skutočnosti mali pôvod v úteku od seba samého a svojej bolesti. Spomínam na úspešný klubový performance projekt, ktorý však nemal dlhú “životnosť” kvôli mojim prehlbujúcim sa duševným problémom. Metódy, ktoré som používal v tomto období a považoval ich za liečivé boli v konečnom dôsledku skôr sebazničujúce.

Ďalej opisujem aktivity, techniky a stratégie, ktoré som si osvojil v procese uzdravovania — predovšetkým prácu s ručnou výšivkou, ktorej sa v mojej umeleckej praxi a rôznych pedagogických aktivitách dodnes intenzívne venujem. Popisujem, aké (fyzicky i psychicky) liečivé efekty pre mňa táto prax predstavuje.

Koniec eseje opisuje spoznávanie Pauline — osoby, s ktorou sme zdieľali mnohé spoločné traumy, a navzájom si pomáhali hľadať východiská a stratégie mimo nášho bežného naučeného poznania. Záver je venovaný queer príbuzenstvám a *chosen families*, ktoré môžu ponúknuť nové pohľady na priateľstvo a romantickú lásku oživujúcu mimo mantinelov heteronormativity.

Esej uzatvára prepis rozhovoru medzi mnou a Pauline Canavesio (BORA) zo dňa 3. 1. 2025, nazvaného *The Caretaker*, ktorý vychádza z nahrávok našich dlhodobých rozhovorov spomínaných v predošlých kapitolách eseje. Táto časť textu má za úlohu priamo sprostredkovať intimitu medzi dvoma queer ľuďmi a poukázať na dôležitosť queer príbuzenstiev a zdieľania a rozširovania skúseností liečenia osobnej krízy a kolektívnej traumy.

3.4

Kniha Jan Durina: Weak Season

Médium: kniha / publikácia

Počet strán: 150

Jazyk: český / anglický

Vydavateľ: Muzeum umění a designu Benešov

Rok vydania: 2024

Publikácia *Jan Durina: Weak Season*⁶⁴ vznikla pri príležitosti mojej výstavy *Weak Season* v Muzeu umění a designu Benešov na jeseň 2023. 150-stranová monografická publikácia predstavuje vyše 60 farebných reprodukcí mojich diel od roku 2009 po súčasnosť a jej textová časť predstavuje biografickú esej, ktorú autorka, česká kurátorka Barbora Pavliš, napísala na základe intímnych rozhovorov, ktoré sme spolu viedli po dobu šiestich mesiacov príprav výstavy.

(OBR. 1)

Po niekoľkých pokusech zachytiť naše myšlienky v objektívnom teoretickom texte mi bolo jasné, že sa text musí ubírať iným smerom, a stať sa tak intímnejší výpoveď o Janovej diele a živote. Pochopila jsem, jak moc jsou Janova tvorba a jednotlivé umělecké projekty úzce spjaty s jeho životem a životními rozhodnutími a jak důležité je, aby text toto propojení zprostředkoval čtenářstvu. Při snaze oddělit tento příběh od východisek jeho tvorby, a vytvořit tak nějaký univerzální náhled, zůstává jen vyprázdněný obsah.⁶⁵

Texty sa zaoberajú témami duševného zdravia, feminizmu, queer identity, traumy a procesu uzdravovania. V dobe, kedy táto publikácia vznikala, som Barbore dal na prečítanie rozpracovanú podobu eseje *Innerviews* a zhodli sme sa, že je dôležité, aby sa táto publikácia uberala podobným smerom. Texty o mojej práci vznikali formou otvoreného rozhovoru medzi mnou a kurátorkou — metódy autoteórie a

⁶⁴ <https://mudbenesov.cz/publikace> (skopírované 15. 2. 2025).

⁶⁵ Úryvok z úvodného textu knihy od Barbory Pavliš.

feministického rozhovoru sme pri tvorbe knihy využívali cielene. Publikáciu preto považujem za dôležitú súčasť praktickej časti dizertácie. Texty tiež kriticky nahliadajú na problémy súčasnej spoločnosti, ale tiež umeleckého sveta a inštitúcií umeleckého vzdelávania. Tak, ako pri eseji *Innerviews* bolo pre mňa dôležité i pri mojej prvej monografickej vizuálnej⁶⁶ publikácii, aby bola otvorená, úprimná, prístupná a zároveň edukatívna a aktivistická. Dôležitou súčasťou publikácie sú dve v nej publikované básne: *the question of scale*⁶⁷ od slovenskej literárnej autorky Dominiky Moravčíkovej a *rainbows 2*⁶⁸ od francúzskej umelkyne Pauline Canavesio (BORA).

*Kniha ukazuje Durinovu žitú zkušenost v propojení s jeho uměleckou praxí. Autor vytváří různé charaktery, konstruuje kolem nich propracované narativy, a vypráví tak svůj osobní příběh.*⁶⁹

(OBR. 2)

⁶⁶ Autorom grafického spracovania je český dizajnér Lukáš Dobeš.

⁶⁷ Báseň je v knihe publikovaná na stranách 148 - 149. Pôvodne vznikla pre moju výstavu *Racing Thoughts* (Tabačka Gallery Košice, 2022), pre ktorú Dominika napísala sériu textov inšpirovaných našimi rozhovormi o témach, ktoré výstava otvárala a reprezentovala. Bližšie informácie o výstave a dielach z nej nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* na stranách 124 - 131.

⁶⁸ Báseň je v knihe publikovaná na stranách 92 - 93. Vznikla exkluzívne pre publikáciu *Jan Durina: Weak Season*.

⁶⁹ Bára Mrázková v recenzii na knihu *Weak Season* vo Fotograf Magazine (#47 Make Voices Be Heard).

3.5

Autorská výstava *Weak Season* v MUD Benešov

Médium: samostatná autorská výstava

Instituce: Muzeum umění a designu (MUD) Benešov

Kurátorka: Barbora Pavliš

Prvá veřejná prezentace: 14. 09. 2023

Výstava *Weak Season*⁷⁰ představovala doposiaľ najrozsiahlejšiu prehliadku mojej umeleckej tvorby. Bola inštalovaná v piatich výstavných sálach Muzea umění a designu Benešov (MUD Benešov) a prezentovala vyše dvadsať (prevažne fotografických a textilných) diel. Mnohé z nich vznikli počas obdobia môjho doktorandského štúdia a na výstave mali svoju premiéru.

(OBR. 3)

Přijetí vlastní slabosti, která je ve společnosti většinou vnímána negativně, se tady objevuje jako možné východisko ze světa zaměřeného pouze na individuální výkon a z toho pramenící úspěch. Dramaturgie celé výstavy (...) poukazuje na různé momenty z dlouhé cesty k uzdravení i na propady, ke kterým může dojít. Teatrálnost a dramatičnost, která je Janově tvorbě blízká, je podpořena barevnými stěnami v jednotlivých místnostech a instalačními detaily. Pečlivost, s jakou je výstava pojata, odpovídá tomu, jak Jan pojímá své umění – již ho nezajímají jednotlivá média, ale jejich finální propojení a zprostředkování komplexního zážitku z díla.⁷¹

⁷⁰ <https://ceskegalerie.cz/cs/vystavy/5069/jan-durina-weak-season> (skopírované 15. 2. 2025).

⁷¹ Úryvek z úvodního textu knihy od Barbory Pavliš.

Prvá výstavná sála predstavovala inštaláciu piatich textilných diel a digitálne manipulovaného fotografického obrazu s ručne maľovaným rámom “You Don’t Have To Be Strong 4 Me” (ten bol hlavným vizuálnym motívom celej výstavy). Dielo obklopovali tri textilné objekty inštalované v priestore — jednalo sa o ručne vyšívané kostýmové prvky, artefakty z performance *In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings*⁷² — bundu “Lilian’s ‘Celebrity’ Jacket” a klobúk “Lilian’s Bell Hat” spolu s dovtedy neprezentovaným objektom “Lilian’s ‘out of danger’ Hat”, ktorý taktiež vznikol ako súčasť konceptu *In Conversations*. Posledným dielom inštalovaným v prvej výstavnej sále bola textilná tapiséria “Link” z roku 2022.

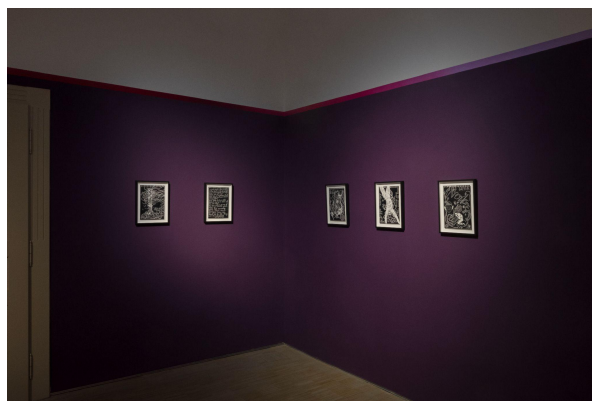
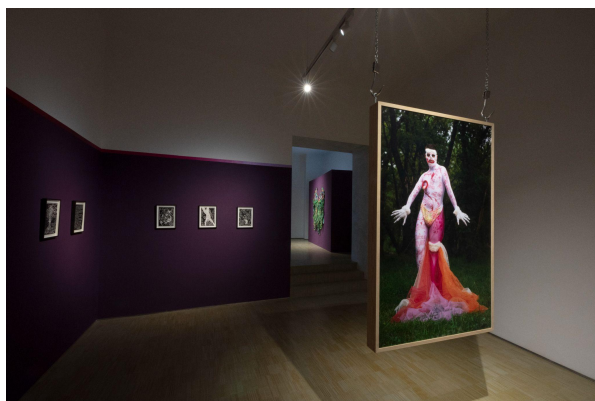
*V díle Link se objevuje motiv vzájemně se proplétajících řetězů, který Jan ve svých dílech nadále rozpracovává. Jednotlivé myšlenky jsou spojené v řetězci, který není možné rozvázat. V tmavě modré prázdnotě se sice stále dokáže zrodit nový život, ale není schopen se osvobodit od chaosu, v němž vyrostl. Řetěz jako symbol útlaku a spoutání se propojuje s motivem provázanosti a dokonalého spojení.*⁷³

Druhá výstavná sála predstavovala v priestore inštalované dielo z cyklu “Cute & Tragic”, ktoré obklopovali na stenách inštalované, po prvýkrát vystavené, čiernobiele tušové kresby menšieho formátu. Dielo “Cute & Tragic” vzniklo v roku 2019 ako výstup pre výstavu Ceny Oskára Čepana⁷⁴, v ktorej som bol nominovaný. Dielo sa skladá z dvoch hlavných častí: “Altar” a “Spirit Card”. “Spirit Card”, ktorá bola vystavená v tejto sále, predstavuje obojstranný rámovaný obraz zavesený na starožitných mäsiarskych hákoch.

⁷² Viac informácií o projekte nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 140 - 147.

⁷³ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Link*, strana 130.

⁷⁴ <https://www.oskarsepan.sk/sk/year/1> (skopírované 12. 1. 2025).

(OBR. 4, OBR. 5)

Jednotlivé charaktery zosobňovali anděly i osobní démony, ale i kulturu club kids, které byl Jan v Berlíně součástí a od které se musel v rámci svého uzdravení odtrhnout. Detailní kostýmy zachycené na fotografiích byly popsány výšivkou a krátké zprávy odkazovaly i na turbulentní období, kterým prochází mnoho lidí hledajících svoji identitu v prostředí nočních klubů. (...) Ve své obojakosti se dílo stalo rituální oslavou queer znovuzrození. Schopnost nebrat se tak vážně, kterou zde Jan projevil, je základním kamenem i jeho následujících děl. Jednotlivé postavy mají až komicky zobrazené některé tělesné proporce, v přírodních scénériích působí nepatříčně, trochu nemotorně a ve své předstírané vážnosti až trapně.⁷⁵

Séria kresieb⁷⁶ z roku 2023, ktorá dielo v priestore obklopovala, sa zaoberá obsedantno-kompulzívnou poruchou (OCD), s ňou spojenými intruzívnymi (vtieravými) myšlienkami a ich liečbou — hľadaním spôsobov a techník akceptovania neistoty, ktoré boli (a sú) pre mňa, človeka trpiaceho týmto duševným ochorením, v procese liečby zásadné. Kresby obsahujú rôzne odkazy a citácie, ktoré boli pre mňa veľmi dôležité pri porozumení OCD.

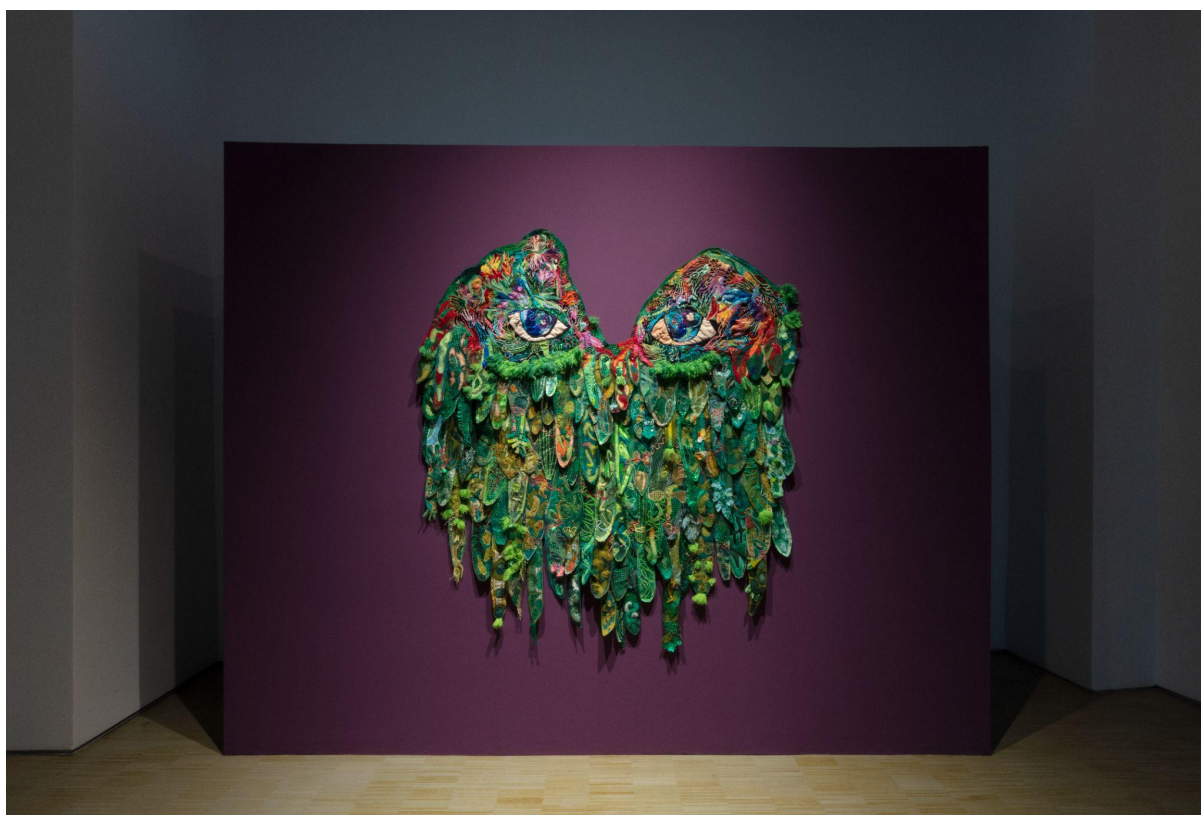
Na rozdiel od epických tapisérií a textilných děl se jedná o intimnější projekt, který Janovi slouží hlavně jako deníkové záznamy života s OCD. Na mnoha kresbách se objevuje postava hlavního hrdiny, kterého Jan nazývá Lilian. Lilian se ocitá ve složitých situacích, ve kterých padá do prázdnoty, ocitá se v živé noční můře a levituje v prostoru plném útržků myšlenek a vzpomínek. Vzhledem k povaze těchto kreseb se v nich objevují odkazy na zprávy od přátel a přítelkyň, literaturu, kterou Jan četl, úryvky textů skladeb, které poslouchal, ale i na

⁷⁵ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Cute & Tragic*, strana 95.

⁷⁶ Víac informácií o projekte nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 132 - 137.

rozhovory s terapeutem, ktorého začal v té dobe navštevovať. Podobne jako u výšivky byl u kreseb podstatný meditatívni potenciál celého procesu.⁷⁷

V tretej výstavnej sále bolo inštalované textilné dielo/tapiséria “Darling Ninja Thorax” z roku 2020. Dielo⁷⁸ zobrazuje fiktívneho superhrdinu Darling, ktorého super schopnosťou je svojimi obrovskými očami liečiť ľudí, ktorí sa necítia byť skutočne videní. Dielo je od roku 2023 súčasťou stálej zbierky Slovenskej národnej galérie.

(OBR. 6)

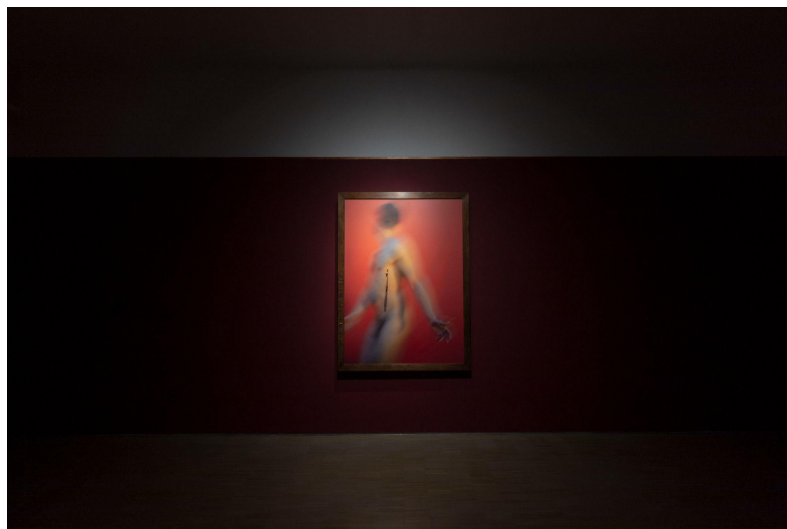
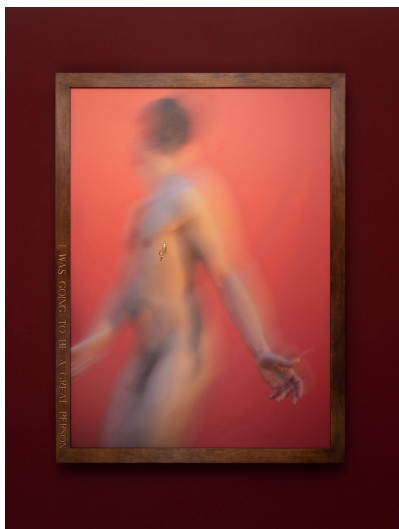
Štvrtá výstavná sála predstavovala zatemnený priestor s dramaticky osvetleným po prvýkrát vystaveným dielom “I Was Going To Be a Great Person”, ktoré vzniklo v reakcii na teroristický útok na Zámockej ulici v Bratislave. Cítil som potrebu vytvoriť dielo, ktoré bude vnímané ako pamätník týchto obetí.

⁷⁷ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o sérii čiernobielych tušových kresieb z roku 2023, strana 132.

⁷⁸ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na strane 112.

Kurátori Matěj Forejt⁷⁹ a Pavel Liška⁸⁰, ktorí v lete 2024 dielo zaradili do výstavy CAUTION HOT⁸¹ v sprievodnom texte o diele “I Was Going To Be a Great Person” píšú:

Doplněním snímku o dýku, mohutný dřevěný rám i text vysázený písmem používaným na náhrobních kamenech, získává fotografie vedle své melancholické krásy také rozměr tragické výpovědi o zmařených šancích a ztracených iluzích, tak příznačných (nejen) pro queer lidi.

(OBR. 7, OBR. 8)

Posledná, piata, výstavná sála prezentovala priestorovú inštaláciu siedmich diel. Pri vstupe do miestnosti bolo diváctvo konfrontované s objektom “Intrusive Thoughts” z roku 2022 zaveseným v priestore zo stropu. Objekt⁸² tvorí ručne vyšívaná bunda natiahnutá na kovovú formu s “trčiacimi” ostňami.

Název diela odkazuje na ďalší symptóm spojený s OCD – vtíravé myšlienky. Jedná sa o nevyžádané a často smysl nedávajúce obsesívne myšlienky, ktoré u trpiacich môžu viesť až k hlboké depresi. Mnoho odborníkov a odborníc tvrdí, že síla a intenzita týchto myšlienok sa oslabuje tým, že sa jich trpiaci prestane báť a prestane je analyzovať. Pokiaľ nájde silu na smierení so sebou a prijme neistotu, ktorou pociťuje, získava nad týmito myšlienkami kontrolu. V počiatkoch zkoumání a hledání odpovědí na svoje stavy si Jan sepisoval podpůrné komentáře z diskuzních fór, zkušenosti

⁷⁹ Matěj Forejt je český kritik, kurátor a teoretik současného umění a filmu.

⁸⁰ Pavel Liška je kurátor umění a dizajnu.

⁸¹ Výstava CAUTION HOT bola oficiálnou výstavou Prague Pride 2024 a okrem môjho diela predstavovala prácu Michala Durdu, Barbary Kleinhamplovej, Marie Lukáčovej, Jana Matýska, Ezra Šimeka, Marka Thera a Jara Vargu, Link: <https://festival.praguepride.com/en/ucinkujici/caution-hot/> (skopírované 10. 11. 2024).

⁸² Viac informácií o diele nájdete v knihe Jan Durina: Weak Season (MUD Benešov, 2023) na stranách 130 - 131.

jiných trpících i rady z odborné literatury, které mu pomáhaly na cestě k uzdravení. Bunda *Intrusive Thoughts* je pošíta těmito hesly a afirmacemi.⁸³

Na pravej strane bol na stene inštalovaný fotografický objekt “Cute & Tragic Altar”, druhá časť diela⁸⁴ pre Cenu Oskára Čepana (2019) zobrazujúci troch “démonov” — fotografické autoportréty v ručne vyšívaných maskách.

(OBR. 9)

Ďalším dielom inštalovaným v priestore sály je objekt “Havoc” (česky chaos, zpusťošení) z roku 2020, skladajúci sa z drevenej formy a ručne vyšívanej vesty.

*Zmar a chaos plamenů se zde propojuje s romantickými obrazy, vzkazy zanechanými bývalému milenci a úryvky básní, které Jan v té době četl. „Havoc jsem vytvořil, aby mi připomínal, že některé lidi, věci a pocity musím nechat jít, abych mohl ve svém životě vytvořit prostor pro nové, možná lepší lidi, věci a pocity.”*⁸⁵

⁸³ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Intrusive Thoughts* z roku 2022, strana 130.

⁸⁴ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season (MUD Benešov, 2023)* na stranách 94 - 103.

⁸⁵ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Havoc* z roku 2020, strana 110.

Na stene za dielom⁸⁶ “Havoc” bolo inštalované dielo⁸⁷ “Madness Denied is a Madness Postponed”, ktoré vzniklo medzi rokmi 2021 a 2022. Jedná sa o veľkoformátovú trojrozmernú ručne vyšívanú nástennú tapisériu/objekt.

*Madness Denied is a Madness Postponed predstavuje apokalyptický výjev s pro Jana typickými prvky humoru a erotiky, ktorý môžeme vnímať i ako autoportrét. Kolem neho létajú duchové, ktorí ho držia v pasti medzi nebem a peklom. Detailne vyšívaná vizuálna kakofonia evokuje dramatické výjevy již zmíněného Henryho Dargera nebo Hieronyma Bosche. Tvarom pripomína pavézu, podlouhlý štít nebo vypouklé břicho, ve kterém se tento horečný zmatek rodí a bobtná.*⁸⁸

V rohu výstavnej sály bol inštalovaný fotografický obraz⁸⁹ s autorsky maľovaným rámom s názvom “Racing Thoughts” a textilné dielo⁹⁰ “Rolling Desire” z roku 2020, ktoré predstavuje krojovú košeľu zo Slovenska pokrytú autorskou vyšivkou. Dielo originálne vzniklo pre výstavu HUMAN THIRST, náš kolaboratívny výstavný projekt s Pauline Canavesio pre berlínsku ACUD Gallery. Posledným, siedmym dielom vo výstavnej sále bola inštalácia⁹¹ “Shoot a Thousand Stars Over Me” pozostávajúca zo sadrovej busty, textilných elementov a kovovej konštrukcie.

Instalace “Shoot a Thousand Stars Over Me” má pripomínať prehlcenie či zmatenie po ráne do hlavy, ktoré je v komiksoch často vyjadrené práve hviezdikami roztočenými kolem hlavy hrdiny/hrdinky.⁹²

(OBR. 10)

⁸⁶ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 110 - 111.

⁸⁷ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 124 - 127.

⁸⁸ DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Madness Denied is a Madness Postponed* z roku 2022, strana 124.

⁸⁹ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 124 - 125.

⁹⁰ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 108 - 109.

⁹¹ Viac informácií o diele nájdete v knihe *Jan Durina: Weak Season* (MUD Benešov, 2023) na stranách 108 - 109.

⁹² DURINA, Jan, PAVLIŠ, Barbora, *Weak Season*, Muzeum umění a designu Benešov, 2023, citát z textu Barbory Pavliš o diele *Shoot a Thousand Stars Over Me* z roku 2022, strana 124.

(OBR. 11)

Na vernisáži výstavy dňa 14. 9. 2023 sme v spolupráci s Pauline Canavesio (BORA) a Victoriou Oren (performance personou Miriamy Kardošovej) zorganizovali hodinový interaktívny hudobno-performatívny akt.

3.6

Performance In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings

Médium: audiovizuálna performance (≈25 min.)

Prvá verejná prezentácia: 28. 01. 2023, Kunsthalle Bratislava

Koncept, dramaturgia, réžia, kostýmy: Jan Durina

Performer / performerky: Pauline Canavesio, Jan Durina, Ondřej Kubeš

Texty: W. H. Auden, Pauline Canavesio, Jan Durina, Edward Field

Hudba: Jan Durina

Kurátor: Jen Kratochvíl

*Performance In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings*⁹³ patrí medzi hlavné praktické výstupy mojej dizertačnej práce. Na koncepcii a kostýmoch som začal pracovať začiatkom roka 2022 a performance som mal v pláne verejne prezentovať až koncom roka 2023, no vzhľadom na teroristický útok na Zámockej ulici v Bratislave koncom roka 2022 sa moje plány, ale aj koncepcia performance začali meniť. Koncom roka 2022 ma kontaktoval francúzsky umelec Paul Maheke⁹⁴, ktorý v tej dobe pripravoval samostatnú výstavu *You & I*⁹⁵ v bratislavskej Kunsthalle. Paul mal záujem o vytvorenie spoločnej performance, ktorá by bola prezentovaná v priestore výstavy. Po sérii spoločných telefonátov sme obaja cítili, že spolupracovať chceme, ale nie je na to ten správny čas. Paul a vtedajší riaditeľ Kunsthalle Bratislava Jen Kratochvíl ma tak požiadali o prezentovanie sólového diela v priestore Paulovej inštalácie.

In Conversations vnímam ako hybridný formát performatívne-edukačných eventov, ktoré by som v budúcnosti rád režíroval. Mojim hlavným zámerom je v súčasnosti vytvárať auto-fiktívne performancie, ktoré prepájajú pohyb, spev, prednes poézie a teórie, hudbu a mnohé ďalšie umelecké presahy, napríklad výstavy, panelové diskusie, alebo koncerty.

⁹³ <https://kunsthallebratislava.sk/en/program/jan-vincent-durina-in-conversations-compositions-of-subjects-and-meanings/> (skopírované 15. 2. 2025).

⁹⁴ <https://paulmaheke.com> (skopírované 15. 01. 2025).

⁹⁵ <https://paulmaheke.com/projets/you-i-at-kunsthalle-bratislava> (skopírované 15. 1. 2025).

(OBR. 12)

Audiovizuálna performance *In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings* predstavovala fúziu performatívne-divadelného diela, v ktorom pracujem s detailnými, ručne vyšívanými kostýmami a objektmi (proces tvorby týchto kostýmov vnímam ako dôležitú súčasť samotného konceptu a odkazu diela), autorskou hudbou, spevom, choreografiou a dramatickým prednesom. Formát má za cieľ vytvárať a stimulovať slobodný priestor pre improvizáciu, vnútorné prežívanie a sebaexpresiu samotných performerov a performeriek.

V performance⁹⁶ spolu so mnou vystúpila francúzska umelkyňa Pauline Canavesio (BORA), ktorú v mojej dizertačnej práci neraz spomínam a český umelec Ondřej Kubeš. Performance rozpráva príbeh o internalizovanej hanbe a túžbe po blízkosti, o nachádzaní nových queer príbuzenstiev a *chosen families*. V čase, keď som tvoril túto performance, som tiež začínal písať esej *Innerviews*. Tieto projekty na seba navzájom odkazujú a navzájom sa dopovedajú.

⁹⁶ Po performance sme sa spolu s Pauline Canavesio a Paulom Maheke zúčastnili panelovej diskusie moderovanej Jenom Kratochvílom, ďalej rozvíjajúcej queer myšlienky, ktoré táto performance a výstava Paula Maheke navrhovala.

4

Zhrnutie (Záver)

Dizertačná práca sa postupom môjho štúdia menila a transformovala z prvotnej vízie do súčasnej finálnej podoby na základe rôznych skúseností a poznatkov nielen z prostredia akadémie, ale i každodenného života v českej a slovenskej spoločnosti, do ktorej som sa vrátil po šiestich rokoch z Berlína. Mojim cieľom bolo vytvoriť výskumno-umeleckú prácu, ktorá bude edukatívna a zároveň zrozumiteľná pre každého. Dôležitou inšpiráciou boli pre mňa stretnutia so študentmi a študentkami, ktorí/ktoré ma počas môjho pôsobenia na akademiách vyhľadávali na odborné konzultácie.

Dizertačná práca má za cieľ priblížiť spôsoby, ako argumentovať o queer umení a umeleckom vyjadrení založenom na emóciách a intímnom zdieľaní. Metodologické postupy autoteórie som zvolil nielen kvôli tomu, že sú dlhodobou a prirodzenou súčasťou môjho každodenného života a umeleckej praxe, ale i preto, že ich vnímam ako formu aktivizmu v rámci akademického prostredia. Rád by som svojím výskumom prispel k rozšíreniu feministických spôsobov premýšľania.

Skúmal som priestor medzi teoretickým výskumom a umeleckou praxou a svoje bádanie zdieľam pomocou autorskej eseje *Innerviews*, prostredníctvom ktorej autoteóriu navrhujem ako zásadnú umelecko-výskumnú metódu a vnímam ju ako stratégiu vlastného prežitia. Knižnú podobu *Innerviews*, ktorú v rámci dizertácie prezentujem, navrhujem vnímať ako prototyp/maketu. Knihu by som rád v budúcnosti publikoval s prepracovanejším vizuálom a v bilingválnej verzii (EN/SK).

Myslím si, že imaginácia je schopnosť, ktorú máme len my ľudia. Nemali by sme zabúdať, že dokážeme tvoriť, že vieme prekonať všetky traumy tým, že si predstavíme lepší svet s lepším systémom. (...) Imaginácia nie je únik. Je to konfrontačný priestor. Imaginácia má skutočnú silu meniť. Je mimo reality, je iná, ale je možné ju preložiť a vniesť do reality bez toho, aby nám ubližovala.⁹⁷

Innerviews zámerne ukončujem v roku 2019 stretnutím s Pauline Canavesio. Bolo pre mňa dôležité túto esej (venujúcu sa mnohým ťažkým témam) ukončiť pozitívnym odkazom — o queer príbuzenstvách, priateľstve a láske, a transformačnej sile spoločnej imaginácie. Ešte v štvrtom ročníku štúdia som mal v pláne esej rozšíriť o pre mňa vtedy aktuálnu tému vyhorenia a úzkosti z politického diania na Slovensku a vo svete. Mal som rozpísaný text o teroristickom útoku v bratislavskej kaviarni *Tepláreň*, kde mladý neonacista zavraždil dvoch queer ľudí.⁹⁸ Rozhodol som sa ale prácu uchopiť inak. Mojim cieľom je poukázať ňou na to, že i vo svete, v ktorom dnes žijeme, rozkvitajú miesta a komunity, ktoré prinášajú nové typy nádejí. Dôležitým odkazom eseje *Innerviews* a rozhovorov s Pauline Canavesio publikovaných na jej posledných stranách je poukázať na silu imaginácie nielen ako formy eskapizmu, ale spôsobu budovania nových skutočností a realít, v ktorých sa môžeme cítiť dobre. Esey a rozhovory poukazujú na dôležitosť queer priateľstiev a príbuzenstiev, ktoré nám pomáhajú vytvárať pocit domova, rodiny a spolupatričnosti v spoločnosti, ktorá väčšinou odmieta naše videnie sveta.

Zdieľanie pesimizmu má svoje opodstatnenie. Zažívajú ho všetci. Pomáha nám to nájsť cestu von. Zľutovanie. Artikuláciu. Naznačuje nám to, že nemusíme predstierať, že nás zachráni nejaká veľká nádej. Je to o tom, ako samých seba zachrániť uprostred tejto temnoty, na konci sveta — tým, že nájdeme spôsob, ako v nej existovať.⁹⁹

⁹⁷ citát Pauline Canavesio (BORA) z rozhovoru *The Caretaker* publikovaného na konci knihy *Innerviews*.

⁹⁸ Dvadsaťdvaročného Matúša Horvátha a dvadsaťšesťročného Juraja Vankuliča.

⁹⁹ WARK, McKenzie, *Raving (Practices)*, Duke University Press Books, 2023 [voľný preklad autorom do slovenčiny]. ISBN 1478019387, strana 85.

Jadro queer umenia je veľmi často založené na zdieľaní osobnej a telesnej skúsenosti a intimity. Neraz priam radikálne otvorene hovorí o traumatických skúsenostiach marginalizovaných ľudí. Queer umenie nastavuje zrkadlo stereotypom našej spoločnosti a kontinuálne ju konfrontuje s novými spôsobmi myslenia. Komunikovať o pamäti duše a tela prostredníctvom umeleckej tvorby je pre queer umelcov a umelkyne prirodzené a nutné — tento proces zdieľania v umeleckej práci predstavuje priestor pre liečenie a prepojenie s ľuďmi s podobnou skúsenosťou.

O queer umenie sa vyše dvadsať rokov aktívne zaujímam a zbieram o ňom nové a nové materiály. I napriek tomu, že existuje niekoľko encyklopédií o queer umení a pamäti, mená tisícok umelcov a umelkýň v mainstreamovom kultúrnom priestore stále nerezonujú. Je pre mňa dôležité, aby táto dizertačná práca, aj moje ďalšie akademické pôsobenie, slúžili ako edukatívne platformy o queer umení. Z dnešnej pozície vidím silu prepojení medzi queer umelcami a umelkyňami, ktorí tu boli predou mnou, a tými, ktorí prichádzajú po mne. Mojim cieľom bolo vytvoriť prácu, ku ktorej som si prial mať prístup v čase môjho dospievania, a ktorá zdieľa nádej a stimuluje imagináciu prostredníctvom umenia.

5

Zoznam literatúry

(v abecednom poradí)

Metodológia:

FOURNIER, Lauren, *Autotheory as Feminist Practice in Art, Writing, and Criticism*, The MIT Press, 2021, ISBN 0262045567.

NAGY HESSE-BIBER, Sharlene, *Feminist Research Practice: A Primer*, SAGE Publications, 2013, ISBN 1412994977.

Teória

AHMED, Sara, *Complaint!*, Duke University Press, 2021, ISBN 9781478017714.

AHMED, Sara, *Living a Feminist Life*, Duke University Press, 2017, ISBN 9780822363194.

AHMED, Sara, *The Cultural Politics of Emotion*, Routledge, 2014, ISBN 9780748691135.

BAYM, Nancy K., *Personal Connections in the Digital Age (Digital Media and Society)*, Polity, 2015, ISBN 0745670342.

BENNETT, Jill, *Empathic Vision: Affect, Trauma, and Contemporary Art*, Stanford University Press, 2005, ISBN: 9780804751711

BENNETT, Jill, *The Big Anxiety: Taking Care of Mental Health in Times of Crisis (Thinking in the World)*, Bloomsbury Academic, 2022, ISBN 1350297798.

BERNINI, Lorenzo, *Queer Theories: An Introduction (Gender Insights)*, Routledge, 2020, ISBN 0367196492.

BRADWAY, Tyler, FREEMAN, Elizabeth, *Queer Kinship: Race, Sex, Belonging, Form*, Duke University Press, 2022, ISBN 1478018658.

BUCKLAND, Fiona, *Impossible Dance: Club Culture and Queer World-Making*, Wesleyan University Press, 2002, ISBN 0819564982.

COVER, Rob, *Queer Youth Suicide, Culture and Identity: Unliveable Lives?*, Ashgate, 2013, ISBN 1138248924.

CVETKOVICH, Ann, *Depression: A Public Feeling*, Duke University Press, 2012, ISBN 9780822352389.

DOYLE, Jennifer, *Hold It Against Me: Difficulty and Emotion in Contemporary Art*, Duke University Press, 2013, ISBN 9780822353133.

DOWNS, Alan, *The Velvet Rage: Overcoming the Pain of Growing Up Gay in a Straight Man's World*, Second Edition, Da Capo Lifelong Books, 2012, ISBN 0738215678.

EDWARDS, Tim, *Cultures of Masculinity*, Routledge, 2006, ISBN 0415284813.

ENGDAHL, Emma, *Depressive Love: A Social Pathology*, Routledge, 2018, ISBN 0367369532.

ENG, David L., *The Feeling of Kinship: Queer Liberalism and the Racialization of Intimacy*, Duke University Press, 2010, ISBN 0822347326.

GETSY, David J, *Queer (Whitechapel: Documents of Contemporary Art)*, The MIT Press, 2016, ISBN 0262528673.

GOTBY, Alva, *They Call It Love: The Politics of Emotional Life*, Verso, 2023, ISBN 1839767030.

HALBERSTAM, Jack, *The Queer Art of Failure*. Duke University Press, 2011, ISBN 9780822350453.

HARRIS PERLMAN, Helen, *Persona: Social Role and Personality*, University of Chicago Press, 1986, ISBN 0226660303.

MCCANN, Hannah, MONAGHAN, Whitney, *Queer Theory Now: From Foundations to Futures*, Bloomsbury Academic, 2022. ISBN 9781352007510.

MEARES, Russell, *Intimacy and Alienation: Memory, Trauma and Personal Being*, Routledge, 2014, ISBN 0415220319.

MUÑOZ, José Esteban, *Cruising Utopia: The Then and There of Queer Futurity*, NYU Press, 2019, ISBN 1479874566.

RIFKIN, Mark, *Queer Kinship: Race, Sex, Belonging* (editor: Teagan Bradway a Elizabeth Freeman), Duke University Press Books, 2022, ISBN 1478018658.

ROBERTSON, Mary, *Growing Up Queer: Kids and the Remaking of LGBTQ Identity*, NYU Press, 2018, ISBN 9781479876945.

ROSS, Christine, *The Aesthetics of Disengagement: Contemporary Art and Depression*, Univ Of Minnesota Press, 2006, ISBN 0816645396.

STOCKTON, Kathryn Bond, *The Queer Child, or Growing Sideways in the Twentieth Century (Series Q)*, Duke University Press, 2009, ISBN 082234386X.

SULLIVAN, Nikki, *A Critical Introduction to Queer Theory*, NYU Press, 2003, ISBN 9780814798416.

VAN ALPHEN, Ernst, *Shame! and Masculinity*, Valiz, 2021, ISBN 9492095920.

WESTON, Kath, *Families We Choose: Lesbians, Gays, Kinship*, Columbia University Press, 1997, ISBN 9780585380902.

Próza / Román / Poézia / Iné

ABRAHAM, Amelia. *Queer Intentions: A (Personal) Journey Through LGBTQ+ Culture*, Picador, 2019, ISBN 1509866167.

AUDEN, W. H., *Collected Poems*, Modern Library, 2007, ISBN 0679643508.

BALDWIN, James, *James Baldwin: The Last Interview: and other Conversations (The Last Interview Series)*, Melville House, 2014, ISBN 1612194001.

BAKHTI, Marouane, *How to Leave the World*, Divided Publishing, 2024, ISBN 1739516133.

BALDWIN, James, *Giovanni's Room*, Everyman Publishers, 2016, ISBN 1841593729.

BALDWIN, James, *Jimmy's Blues and Other Poems*, Beacon Press, 2014, ISBN 0807084867.

BELCOURT, Billy-Ray, *A History of My Brief Body*, Two Dollar Radio, 2020, ISBN 1937512932.

BESSON, Philippe, *Lie With Me: A Novel*, Scribner, 2020, ISBN 1501197886.

CARSON, Anne, *Autobiography of Red*, Vintage, 1998, 037570129X.

CRUZ, Cynthia, *Disquieting: Essays on Silence*, Book*hug Press, 2019, ISBN 9781771664356.

FIELD, Edward, *After the Fall: Poems Old and New (Pitt Poetry Series)*, University of Pittsburgh Press, 2007, ISBN 0822959801.

FLEISCHMANN, T, *Time Is the Thing a Body Moves Through*, Coffee House Press, 2019, ISBN 1566895472.

HOOKS, bell, *All About Love: New Visions*, William Morrow Paperbacks, 2018, ISBN 9780060959470

HOOKS, bell, *Teaching Community: A Pedagogy of Hope*, Routledge, 2003, ISBN 9781138299887.

HOOKS, bell, *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love*, Washington Square Press, 2004, ISBN 9780743456081.

LAINING, Olivia, *Funny Weather: Art in an Emergency*, W. W. Norton & Company 2020, ISBN 9780393867398.

LOUIS, Édouard, *Skoncovat s Eddym B.*, Paseka, 2018, ISBN 9788074328695.

MCMILLAN, Andrew, *Physical*, Jonathan Cape, 2015, ISBN 0224102133.

MYLES, Eileen, *Evolution*, Grove Press, 2018, ISBN 0802128505.

PLATH, Sylvia, *Crossing The Water*, Faber & Faber, 2017, ISBN 9780571330096.

STEWART, Kathleen, *Ordinary Affects*, Duke University Press, 2007, ISBN 0822341077.

SCALPELLO, Peter, *Limbic*, Cipher Press, 2022, ISBN 1838390049.

TARKOVSKY, ARseny, *I Burned at the Feast: Selected Poems of Arseny Tarkovsky*, Cleveland State University Poetry Center, 2015, ISBN 0996316701.

VUONG, Ocean, *Night Sky with Exit Wounds*, Copper Canyon Press, 2016, ISBN 155659495X.

VUONG, Ocean, *On Earth We're Briefly Gorgeous: A Novel*, Penguin Books, 2019, ISBN 9780525562023.

VAN DER KOLK, Bessel, *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*, Penguin Books, 2015, ISBN 0143127748.

WARK, McKenzie, *Raving (Practices)*, Duke University Press Books, 2023, ISBN 1478019387.

6

Obrazová príloha

(OBR. 1)	strana 32	fotografia knihy <i>Jan Durina: Weak Season</i> , foto: PR MUD* Benešov, 2024
(OBR. 2)	strana 33	fotografia knihy <i>Jan Durina: Weak Season</i> , foto: Jan Durina, 2024
(OBR. 3)	strana 34	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 4)	strana 36	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 5)	strana 36	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 6)	strana 37	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 7)	strana 38	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 8)	strana 38	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 9)	strana 39	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 10)	strana 40	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 11)	strana 41	fotografia výstavy <i>Weak Season</i> v MUD* Benešov, foto: Ondřej Kubeš, 2023
(OBR. 12)	strana 43	fotografia z performance <i>In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings</i> v Kunsthalle Bratislava, foto: Adam Šakový, 2023

Zoznam umeleckých a vedeckých aktivít počas štúdia

(chronologicky)

Výstavy:

- 2025 **Ties That Bind**¹⁰⁰, Bienal'25 Fotografia do Porto, Portugal, PT, (skupinová výstava),
kurátorstvo Jayne Dyer and Virgílio Ferreira
- Connections Unbroken**¹⁰¹, Fotograf Gallery, Praha, CZ (Jan Durina, Josef Mach,
Ivan Pinkava), kurátorka Anna Vartecká
- 2024 **Connections Unbroken**¹⁰², Galéria Mesta Bratislavy, Bratislava, SK (Jan Durina, Josef Mach,
Ivan Pinkava), kurátorka Anna Vartecká
- Art House: Our Garden**¹⁰³ (Designblok Festival), Uměleckoprůmyslové museum v Praze,
Praha, CZ (skupinová výstava), kurátorka Eva Slunečková
- Futures x Fotograf**¹⁰⁴, skupinová výstava vo verejnom priestore metra Můstek, Praha, CZ
- Ties That Bind**¹⁰⁵ (Organ Vida Festival), Museum of Contemporary Art Zagreb, Zagreb,
Croatia, HR (skupinová výstava), kurátorstvo Barbara Gregov, Lovro Japundžić a Lea Vene
- Caution Hot**¹⁰⁶ (Prague Pride 2024), Langhans Gallery, Praha, CZ (skupinová výstava),
kurátori Matěj Forejt a Pavel Liška
- Hours Against the Clock**¹⁰⁷, KVOST, Berlin, DE (Jan Durina, Alena Kotzmannová, Milan
Mazúr), kurátorka Svetlana Malina
- 2023 **Weak Season**¹⁰⁸, Muzeum umění a designu Benešov, Benešov u Prahy, CZ (sólová výstava),
kurátorka Barbora Pavliš
- 2022 **Racing Thoughts**¹⁰⁹, Galéria Tabacka, Košice, SK (sólová výstava), kurátorka Dominika
Moravčíková

¹⁰⁰ <https://bienal25.bienalfotografiaporto.pt/en/exhibitions/ties-that-bind> skopírované 9. 5. 2025.

¹⁰¹ <https://fotograf.zone/en/connections-unbroken-1> skopírované 9. 5. 2025.

¹⁰² <https://www.gmb.sk/en/detail/connections-unbroken> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰³ <https://www.designblok.cz/cz/katalog/detail/4688/art-house-nase-zahrada-our-garden> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁴ <https://www.instagram.com/fotograf.zone/reel/C9SCfLAMAN-/?hl=en> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁵ <https://www.futures-photography.com/events/ties-that-bind---exhibition-in-zagreb> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁶ <https://festival.praguepride.com/en/ucinkujici/caution-hot/> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁷ [Hours Against The Clock KVOST Gallery](https://mudbenesov.cz/archiv) skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁸ <https://mudbenesov.cz/archiv> skopírované 15. 2. 2025.

¹⁰⁹ <https://tabacka.sk/article-detail/652d13bd1b234e09502098fd/> skopírované 15. 2. 2025.

2021 **Miznúce Telo**¹¹⁰, Schaubmarov Mlyn (SNG), Pezinok, SK (skupinová výstava), kurátorka Lucia Gavulová

Hmla¹¹¹, FOG Gallery, Bratislava, SK (skupinová výstava)

Kurátorské projekty:

2021 **Peel (my tendance was never meant to be a scar)**¹¹²
Kurátor: Jan Durina
Galéria: A.M.180 Gallery, Praha, CZ
Vystavujúci umelci/umelkyne: Pauline Canavesio, Luna Faye Naumer Mateos, Sedami Gracia Elvis Theodor Ophelia Azilinson, Miriama Kardošová, Eliška Konečná, Dominika Moravčíková, Sarahsson, Dominik Styk

Performance:

2023 **In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings**¹¹³
autor: Jan Durina
Kunsthalle Bratislava, Bratislava, SK

2022 **Romeo & Hellion — “Additional Feel: MAD CITY”**¹¹⁴
autori: Romeo & Hellion (Jan Durina a Miriama Kardošová)
Národní galerie, Veletržní palác, Praha, CZ

2021 **BORA X ROMEO & HELLION**¹¹⁵
autori: BORA, Romeo & Hellion (Jan Durina a Miriama Kardošová, Dávid Čertanský)
Berliner Festspiele, ICC, Berlin, DE & Funkhaus Berlin, Berlin, DE

ROMEO & HELLION — Additional Feel¹¹⁶
autori: Romeo & Hellion (Jan Durina a Miriama Kardošová)
FIST Festival, A4, Bratislava, SK

¹¹⁰ <https://artalk.info/news/miznuce-telo-v-schaubmarovom-mlyne> skopírované 15. 2. 2025.

¹¹¹ <https://www.fogbratislava.sk/exhibitions/hmla/> skopírované 15. 2. 2025.

¹¹² <https://www.instagram.com/am180gallery/> skopírované 15. 2. 2025.

¹¹³ <https://kunsthallebratislava.sk/en/program/jan-vincent-durina-in-conversations-compositions-of-subjects-and-meanings/> skopírované 15. 02. 2025.

¹¹⁴ <https://www.ngprague.cz/udalost/3352/romeo-hellion-additional-feel-mad-city> skopírované 15. 2. 2025.

¹¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=RpgBtwEJxM4> skopírované 15. 2. 2025.

¹¹⁶ <https://www.instagram.com/p/Clt4iX5Qi6N/> skopírované 15. 2. 2025.

Médiá / publikované diela / rozhovory:

2025 **Pod maskou maskulinit**¹¹⁷

rozhovor s Ondřejom Trhoňom pre ARTYČOK.TV

Rozhovor pre Denník N¹¹⁸

autorka textu: Monika Pascoe Mikyšková

Proměny maskulinit

Výňatok z eseje *Innerviews* publikovaný v zborníku *Dariny Alster a Kateřiny Olivovej*

Diskusia: Bezhraničnosť súvislostí. Nahliadanie do nenormatívneho terénu podôb maskulinity v súčasnej autorskej tvorbe¹¹⁹

hostia: Jan Durina, Josef Mach, Vratislav Maňák, Ivan Pinkava, Marek Torčík

kurátorky: Anna Vartecká, Katarína Karafová

2024 **Krst knihy *Weak Season v Pickle Bar Berlin (Slavs and Tatars)***¹²⁰

kurátorka: Světlana Malinová

2022 **Profil: Fotograf Magazine 20 Year Anniversary Issue**¹²¹

Diela *Racing Thoughts* na obálke čísla *Special 20 years anniversary issue* Fotograf Magazine + 6-stranový profil publikovaný v magazíne

autorka textu: Zuzana Janečková

Rozhovor: Queer Youth Slovakia Magazine¹²²

Jan Durina: Cez tvorbu sa snažím v sebe nájsť pokoj

autor textu: Kristián Lazarčík

Telo čas hier¹²³

Dielo *REdiscovering* na obale zbierky básní britského queer poeta Andrewa McMillana
preklad: Michal Tallo (vydavateľ: Literárna bašta)

2021 **Profil: FLASH ART no.56**¹²⁴

Fotografia diela *Darling Ninja Thorax* na obálke čísla *Reduce/Reuse/Recycle/Restore* magazínu Flash Art CZ&SK. 4-stranový profil publikovaný v magazíne

autorka textu: Lenore Jurkyová

¹¹⁷ <https://open.spotify.com/episode/0CXoMIMhDc64WVGJyPlwnm?si=iQKjXGxrTzOXsiXK5klvzw> skopírované 5. 9. 2025.

¹¹⁸ <https://dennikn.sk/4495900/o-maskulinite-premyslam-na-viacerych-urovniach-hovori-umelec-jan-durina/> skopírované 5. 9. 2025.

¹¹⁹ [GMB Diskusia: Bezhraničnosť súvislostí](https://www.gmb.sk/Diskusia/Bezhraničnosť-súvislostí) skopírované 15. 2. 2025.

¹²⁰ <https://picklebar.berlin/sv%C4%9Btlna-malinov%C3%A1,-weak-season,-28-february-2024,-book-launch> skopírované 15. 2. 2025.

¹²¹ https://www.instagram.com/p/CkftN1NLUe5/?img_index=1 skopírované 15. 2. 2025.

¹²² <https://duhovyroky.sk/qys/jan-durina-cez-tvorbu-sa-snazim-v-sebe-najst-pokoj> skopírované 15. 2. 2025.

¹²³ <https://www.literarnabasta.sk/p/andrew-mcmillan-telo-cas-hier/> skopírované 15. 2. 2025.

¹²⁴ <https://www.instagram.com/p/CJn5CXELixG/> skopírované 15. 2. 2025.

Hudobné a sonické diela:

2024 **Ephemeral Harms: Baby**¹²⁵
album, 12 piesní — self-released

2021 **BORA feat. Ephemeral Harms: 4 CHAMBER HEART**¹²⁶
pieseň, video — self-released

When All Weeping Dries ~* Listening for Generational Grief¹²⁷
sonic lecture/podcast/prednáška — BAK ~~Summer~~ Spring School: Art During Death
autori: Jan Durina a Dominika Moravčíková

¹²⁵ <https://ephemeralharms.bandcamp.com/album/baby> skopírované 15. 02. 2025.

¹²⁶ <https://www.instagram.com/p/CUzZ2EntcmQ/> skopírované 15. 02. 2025.

¹²⁷ <https://bratislavabaksummerschool.art/> skopírované 15. 02. 2025.

8

Zoznam príloh

- **Kniha** *Innerviews*
- **USB Disk** s PDF súborom knihy *Jan Durina: Weak Season* (kniha je vo fyzickej podobe dostupná tiež v knižnici AVU) a videozáznamom z performance *In Conversations: Compositions of Subjects and Meanings* v Kunsthalle Bratislava (autor videozáznamu: Denis Kozerawski).